

II

(Közlemények)

AZ EURÓPAI UNIÓ INTÉZMÉNYEITŐL ÉS SZERVEITŐL SZÁRMAZÓ
KÖZLEMÉNYEK

BIZOTTSÁG

A bizottság közleménye az állami támogatásra vonatkozó jogszabályok nemzeti bíróságok általi végrehajtásáról

(2009/C 85/01)

1. BEVEZETÉS

1. A Bizottság az EK-Szerződés szerinti állami támogatási rendszer hatékonyságának, átláthatóságának, hitelességének és kiszámíthatóságának javítása érdekében 2005-ben elfogadta az állami támogatásokra vonatkozó reform ütemtervét, az állami támogatási cselekvési tervet ⁽¹⁾ (a továbbiakban: ÁTCST). A „kevesebb és célzottabb állami támogatás” elve alapján az ÁTCST központi célkitűzése a tagállamok arra való ösztönzése, hogy csökkentsék az általános támogatást, miközben az állami támogatási forrásokat horizontális, közös érdekű célkitűzések felé irányítják át. Ezzel összefüggésben a Bizottság újról megerősítette a jogellenes és összeegyeztethetetlen támogatásra irányuló szigorú megközelítés iránti elkötelezettségét. Az ÁTCST kiemelte a célzottabb végrehajtás, illetve nyomon követés szükségességét a tagállamok által nyújtott állami támogatások tekintetében, valamint hangsúlyozta, hogy a nemzeti bíróságok előtt folytatott magánjogi jogviták az állami támogatások terén biztosított fokozott fegyelem révén járulhatnak hozzá a cél eléréséhez ⁽²⁾.
2. Az ÁTCST elfogadása előtt a Bizottság már foglalkozott a nemzeti bíróságok szerepével az 1995-ben közzétett, a nemzeti bíróságok és a Bizottság állami támogatások terén folytatott együttműködéséről szóló közleményben ⁽³⁾ (a továbbiakban: az 1995-ös együttműködési közlemény). Az 1995-ös együttműködési közlemény a Bizottság és a nemzeti bíróságok közötti együttműködést és információcserét szolgáló mechanizmusokat vezetett be.
3. A Bizottság 2006-ban egy az állami támogatásra vonatkozó jogszabályok nemzeti szintű végrehajtásáról szóló tanulmányt ⁽⁴⁾ (a továbbiakban: végrehajtási tanulmány) készített. E tanulmány célja az volt, hogy részletes elemzést nyújtson az állami támogatások terén a különböző tagállamokban a magánfelek általi jogérvényesítésről. A végrehajtási tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy az 1999 és 2006 közötti időszakban a tagállami szintű állami támogatási jogviták száma jelentősen megemelkedett ⁽⁵⁾.
4. A végrehajtási tanulmány azonban azt is feltárta, hogy a tagállami szinten zajló bírósági eljárások nagy száma nem a szóban forgó állami támogatási intézkedések versenyellenes hatásának csökkentésére irányult. Ez amiatt volt, mert az elemzett ítéletek csaknem kétharmada olyan keresetekre vonatkozott, amelyeket az (adó)teher állítólagosan megkülönböztető jellegű kivetése okán könnyítést kérő adófizetők terjesztettek elő ⁽⁶⁾, valamint olyan keresetekre, amelyeket a jogellenes és összeegyeztethetetlen

⁽¹⁾ Állami támogatási cselekvési terv: Kevesebb és célzottabb állami támogatás: ütemterv az állami támogatás 2005–2009 közötti reformjához, COM(2005) 107 végleges.

⁽²⁾ ÁTCST, 55. és 56. bekezdés.

⁽³⁾ HL C 312., 1995.11.23., 8. o.

⁽⁴⁾ Elérhető: http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/studies_reports/studies_reports.cfm A tanulmány csak az EU-15-re terjedt ki.

⁽⁵⁾ Az ügyek száma összesen 116-ról 357-re emelkedett.

⁽⁶⁾ Az összes ítélet 51 %-a.

állami támogatás visszafizettetésének kifogásolása miatt indítottak a kedvezményezettek⁽⁷⁾. Az állami támogatási szabályok betartásának kikényszerítésére irányuló peres eljárások száma viszonylag alacsony volt: a versenytársak által egy tagállam hatóságával szembeni kártérítés, visszafizettetés és/vagy az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdésén alapuló, a jogsértés megszüntetésére irányuló intézkedések iránt benyújtott keresetek az elemzett ítéleteknek csupán 19 %-át, míg a versenytársak által a kedvezményezettek ellen benyújtott közvetlen keresetek csak az ítéletek 6 %-át tették ki.

5. Annak ellenére, hogy – amint erre a végrehajtási tanulmány rávilágít – a nemzeti bíróságok előtti, magánfelek általi tényleges jogérvényesítés az állami támogatásban eddig viszonylag korlátozott szerepet játszott, a Bizottság úgy véli, hogy a magánfelek által indított keresetek jelentős előnyökkel járhatnak az állami támogatásra vonatkozó politika tekintetében. A nemzeti bíróságok előtt zajló eljárások alkalmat biztosítanak harmadik személyek számára arra, hogy közvetlenül nemzeti szinten kezeljenek és oldjanak meg számos, állami támogatással kapcsolatos kérdést. Ezen túlmenően az Európai Községek Bírósága (a továbbiakban: EB) ítélkezési gyakorlata alapján a nemzeti bíróságok igen hatékony jogorvoslatokat kínálhatnak a panaszosoknak az állami támogatásra vonatkozó szabályok megsértése esetén. Ez viszont hozzájárulhat a nagyobb általános állami támogatási fegyverhez.
6. Ennek megfelelően e közlemény legfőbb célja, hogy tájékoztassa a nemzeti bíróságokat és harmadik feleket az állami támogatásra vonatkozó szabályok megsértése esetén rendelkezésre álló jogorvoslatokról, valamint hogy iránymutatást nyújtson részükre e szabályok gyakorlati alkalmazására vonatkozóan. A Bizottság ezen túlmenően a nemzeti bíróságokkal folytatott együttműködés fejlesztésére törekszik azáltal, hogy gyakorlatiasabb eszközöket vezet be a nemzeti bírók mindennapi munkájának támogatása céljából.
7. Ez a közlemény az 1995. évi együttműködési közlemény helyébe lép, és nem sérti az alkalmazandó Szerződés és a szabályozási rendelkezések közösségi bíróságok általi értelmezését. A nemzeti bíróságoknak szánt további információk a Bizottság honlapján lesznek majd elérhetők.

2. A NEMZETI BÍRÓSÁGOK SZEREPE AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSRA VONATKOZÓ JOG VÉGREHAJTÁSÁBAN

2.1. Általános kérdések

2.1.1. Az állami támogatás meghatározása

8. Az első kérdés, amellyel a nemzeti bíróságok és az esetleges panaszosok az EK-Szerződés 87. és 88. cikkének alkalmazása során szembesülnek az az, hogy a szóban forgó intézkedés valóban a Szerződés értelmében vett állami támogatás-e.
9. Az EK-Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése a következőre vonatkozik: „a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet”.
10. Az EB kifejezetten kimondta, hogy a nemzeti bíróságok, ugyanúgy mint a Bizottság jogosultak az állami támogatás fogalmának értelmezésére⁽⁸⁾.
11. Az állami támogatás fogalma nem korlátozódik a támogatásokra⁽⁹⁾. Kiterjed többek között az adókedvezményekre és a közalapokból olyan körülmények között megvalósított beruházásokra is, amelyek

⁽⁷⁾ Az összes ítélet 12 %-a.

⁽⁸⁾ A 78/76. sz. Steinike & Weinlig ügy (EBHT 1977., 595. o.) 14. pontja; a C-39/94. sz. SFEI és társai ügy (EBHT 1996., I-3547. o.) 49. pontja; a C-354/90 sz., Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires és mások kontra Franciaország ügy (EBHT 1991., I-5505. o.) 10. pontja; valamint a C-368/04. sz. Transalpine Ölleitung in Österreich ügy (EBHT 2006., I-9957. o.) 39. pontja.

⁽⁹⁾ A C-308/01. sz. GIL Insurance és társai ügy (EBHT 2004., I-4777. o.) 69. pontja; a C-387/92. sz. Banco Exterior de España kontra Ayuntamiento de Valencia ügy (EBHT 1994., I-877. o.) 13. pontja; a C-295/97. sz. Piaggio-ügy (EBHT 1999., I-3735. o.) 34. pontja; a C-39/94. sz. SFEI ügy (hivatkozás a 8. lábjegyzetben) 58. pontja; a C-237/04. sz. Enirisorse ügy (EBHT 2006., I-2843. o.) 42. pontja; valamint a C-66/02. sz., Olaszország kontra Bizottság ügy (EBHT 2005., I- 10901. o.) 77. pontja.

között egy magánbefektető tartózkodna a beruházásban való részvételtől⁽¹⁰⁾. E tekintetben lényegesen, hogy a támogatást közvetlenül az állam vagy az általa a támogatás kezelésére létrehozott, illetve kijelölt állami vagy magánszervek nyújtják-e.⁽¹¹⁾ Ahhoz azonban, hogy az állam részéről érkező támogatás állami támogatásnak minősüljön, annak bizonyos vállalkozásokat vagy bizonyos áruk termelését kell előnyben részesítenie (szelektivitás), szemben azokkal az általános intézkedésekkel, amelyekre az EK-Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése nem vonatkozik⁽¹²⁾. Ezen túlmenően a támogatásnak torzítania kell a versenyt, illetve annak torzításával kell fenyegetnie, valamint érintenie kell a tagállamok közötti kereskedelmet⁽¹³⁾.

12. A közösségi bíróságok ítélkezési gyakorlata⁽¹⁴⁾, valamint a Bizottság határozatai gyakran foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy bizonyos intézkedések állami támogatásnak minősülnek-e. Ezen túlmenően a Bizottság részletes útmutatást adott ki egy sor összetett kérdéstről, mint például a magánbefektető elvének alkalmazása⁽¹⁵⁾ és a magánhitelezői teszt⁽¹⁶⁾, azok a körülmények, amelyek mellett az állami kezességvállalást állami támogatásnak kell tekinteni⁽¹⁷⁾, az állami földterületek értékesítésének kezelése⁽¹⁸⁾, a privatizáció és a kapcsolódó állami tevékenységek⁽¹⁹⁾, a de minimis küszöbérték alatti támogatások⁽²⁰⁾, exporthitel-biztosítás⁽²¹⁾, a vállalkozások közvetlen adóztatása⁽²²⁾ a kockázati befektetések⁽²³⁾, valamint a kutatási, fejlesztési és innovációs célú állami támogatások⁽²⁴⁾. Az ítélkezési gyakorlat, a bizottsági útmutatás és a döntéshozatali gyakorlat értékes segítséget jelenthet a nemzeti bíróságok és az esetleges panaszosok számára az állami támogatás tekintetében.

13. Ha kétséges az állami támogatásnak minősülés, a nemzeti bíróságok e közlemény 3. szakasza alapján kérhetik a Bizottság véleményét. Ez nem sérti azt a lehetőséget vagy kötelezettséget, hogy a nemzeti

⁽¹⁰⁾ Lásd Jacobs főtanácsnoknak a C-278/92., C-279/92. és C-280/92. sz., Spanyolország kontra Bizottság egyesített ügyekre vonatkozóan tett indítványának (EBHT 1994. I-4103. o.) 28. pontját: „állami támogatást nyújtanak akkor, amikor a tagállam olyan pénzeszközöket bocsát egy vállalkozás rendelkezésére, amelyeket szokványos esetekben a rendes kereskedelmi kritériumokat alkalmazó magánbefektetők nem biztosítanának, figyelmen kívül hagyva a társadalmi, politikai, illetve humánus természetű egyéb szempontokat”.

⁽¹¹⁾ A 290/83. sz., Bizottság kontra Franciaország ügy (EBHT 1985., 439. o.) 14. pontja; és a C-482/99. sz., Franciaország kontra Bizottság ügy (EBHT 2002., I-4397. o.) 36–42. pontja.

⁽¹²⁾ Az e megkülönböztetésre vonatkozó egyértelmű elemzés megtalálható Darmon főtanácsnoknak a C-72 és C-73/91. sz., Sloman Neptun kontra Bodo Ziesemer egyesített ügyekre vonatkozóan tett főtanácsnoki indítványában (EBHT 1993., I-887. o.).

⁽¹³⁾ Lásd többek közt a C-393/04. és C-41/05. sz., Air Liquide Industries Belgium egyesített ügyek (EBHT 2006., I-5293. o.) 33–36. pontját; a C-222/04. sz. Cassa di Risparmio de Firenze és társai ügy (EBHT 2006., I-289. o.) 139–141. pontját; és a C-310/99. sz. Olaszország kontra Bizottság ügy (EBHT 2002., I-2289. o.) 84–86. pontját.

⁽¹⁴⁾ Jó példa erre az EB Altmark ítélete, C-280/00. sz., Altmark Trans GmbH és Regierungspräsidium Magdeburg kontra Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, (EBHT 2003., I-7747. o.)

⁽¹⁵⁾ A magánhitelezői tesztéről általában lásd a C-142/87. sz. Belgium kontra Bizottság (Tubemeuse) ügyet (EBHT 1990., I-959. o.); a C-305/89. sz. Olaszország kontra Bizottság (Alfa Romeo) ügy (EBHT 1991., I-1603. o.) 19. és 20. pontját. Részletes indokoláshoz lásd a T-228/99. és T-233/99. sz., Westdeutsche Landesbank Girozentrale kontra Bizottság egyesített ügyek (EBHT 2003., II-435. o.) 245. és azt követő pontjait. Lásd még a „Versenyjog az Európai Közösségekben” című kiadvány IIA. számában is megjelent 1984-9. sz. EK-értesítőt, valamint az EGK-Szerződés 92. és 93. cikkének, valamint a 80/723/EGK bizottsági irányelv 5. cikkének a feldolgozóiparban a közvállalkozásokra történő alkalmazásáról szóló bizottsági közleményt (HL C 307., 1993.11.13., 3. o.). Ennek az elvnek a repülőterek finanszírozásával kapcsolatban való alkalmazásáról lásd a repülőterek finanszírozására és a regionális repülőterekről közlekedő légitársaságoknak nyújtott indulási célú állami támogatásokra vonatkozó közösségi iránymutatások (HL C 312., 2005.12.9., 1. o.) 42–52. pontját.

⁽¹⁶⁾ A C-342/96. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügy (EBHT 1999., I-2459. o.) 34. pontja; valamint a C-256/97. sz. DM Transport ügy (EBHT 1999., I-3913. o.) 25. pontja.

⁽¹⁷⁾ A Bizottság közleménye az EK-Szerződés 87. és 88. cikkének a kezességvállalás formájában nyújtott állami támogatásra való alkalmazásáról (HL C 155., 2008.6.20., 10. o.).

⁽¹⁸⁾ A Bizottság közleménye a hatóságok általi földterület- és épületértékesítés állami támogatási elemeiről (HL C 209., 1997.7.10., 3. o.).

⁽¹⁹⁾ A versenypolitikáról szóló XXIII. jelentés 401–402. pontja, valamint a C-278/92. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügy (EBHT 1994., I-4103. o.).

⁽²⁰⁾ A Szerződés 87. és 88. cikkének a *de minimis* támogatásokra való alkalmazásáról szóló, 2006. december 15-i 1998/2006/EK bizottsági rendelet (HL L 379., 2006.12.28., 5. o.), az EK-Szerződés 87. és 88. cikkének a halászati ágazatban nyújtott csekély összegű (*de minimis*) támogatásokra való alkalmazásáról és az 1860/2004/EK rendelet módosításáról szóló, 875/2007/EK bizottsági rendelet (HL L 193., 2007.7.25., 6. o.), és az EK-Szerződés 87. és 88. cikkének a mezőgazdasági termelőágazatban nyújtott csekély összegű (*de minimis*) támogatásokra való alkalmazásáról szóló, 2007. december 20-i 1535/2007/EK bizottsági rendelet (HL L 337., 2007.12.21., 35. o.).

⁽²¹⁾ A legutóbb az EK-Szerződés 93. cikkének (1) bekezdése értelmében a Szerződés 92. és 93. cikkének a rövid lejáratú exporthitel-biztosításra történő alkalmazásáról szóló közlemény módosításáról szóló, a Bizottságnak a tagállamokhoz címzett közleményével (HL C 325., 2005.12.22., 22. o.) módosított, az EK-Szerződés 93. cikkének (1) bekezdése értelmében, a Szerződés 92. és 93. cikkének a rövid lejáratú exporthitel-biztosításra történő alkalmazásáról szóló, a Bizottság által a tagállamokhoz címzett közlemény (HL C 281., 1997.9.17., 4. o.).

⁽²²⁾ A Bizottság közleménye az állami támogatási szabályoknak a vállalkozások közvetlen adóztatásával kapcsolatos intézkedésekre történő alkalmazásáról (HL C 384., 1998.12.10., 3. o.).

⁽²³⁾ Közöségi iránymutatás a kis- és középvállalkozásokba történő kockázati befektetések előmozdítását célzó állami támogatásokról (HL C 194., 2006.8.18., 2. o.).

⁽²⁴⁾ A kutatáshoz, fejlesztéshez és innovációhoz nyújtott állami támogatások közösségi keretrendszere (HL C 323., 2006.12.30., 1. o.).

bíróság az ügyet az EK-Szerződés 234. cikke értelmében az EB elé terjessze előzetes döntéshozatal céljából.

2.1.2. A felfüggesztési kötelezettség

14. Az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése értelmében a tagállamok a Bizottság előzetes jóváhagyása nélkül nem hajthatnak végre állami támogatási intézkedéseket (a továbbiakban: felfüggesztési kötelezettség):

„A Bizottságot az észrevételei megtételéhez szükséges időben tájékoztatni kell minden támogatás nyújtására és módosítására irányuló szándékról. Ha a Bizottság úgy ítéli meg, hogy ez a szándék a 87. cikk értelmében nem egyeztethető össze a közös piaccal, haladéktalanul megindítja a (2) bekezdés szerinti eljárást. Amíg ebben az eljárásban végső határozat nem születik, az érintett tagállam a tervezett intézkedéseket nem hajthatja végre.” (25)

15. Számos olyan körülmény van azonban, amelyek között az állami támogatás bizottsági jóváhagyás nélkül jogszerűen végrehajtható:

- a) Amikor az intézkedés a az Európai Közösséget létrehozó szerződés 92. és 93. cikkének a horizontális állami támogatások bizonyos fajtáira történő alkalmazásáról szóló, 1998. május 7-i 994/98/EK tanácsi rendelet (26) (a továbbiakban: a felhatalmazó rendelet) keretében kiadott csoportmentességi rendelet hatálya alá tartozik. Amennyiben egy intézkedés egy csoportmentességi rendelet valamennyi követelményének megfelel, a tagállam mentesül a tervezett támogatási intézkedés bejelentésére irányuló kötelezettség alól, a felfüggesztési kötelezettséget pedig nem kell alkalmazni. A felhatalmazó rendelet alapján a Bizottság eredetileg számos csoportmentességi rendeletet (27) fogadott el, amelyek közül néhány helyébe időközben a Szerződés 87. és 88. cikke alkalmazásában a támogatások bizonyos fajtáinak a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánításáról (általános csoportmentességi rendelet) szóló, 2008. augusztus 6-i 800/2008/EK bizottsági rendelet (28) lépett;
- b) Hasonlóképpen, a létező támogatásokra (29) nem vonatkozik a felfüggesztési kötelezettség. Ezek közé tartozik többek közt a tagállam Európai Unióhoz való csatlakozása előtt már létező támogatási program alapján, vagy a Bizottság által korábban már jóváhagyott támogatási program alapján nyújtott támogatás (30).

(25) A felfüggesztési kötelezettséget az EK-Szerződés 93. cikkének alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet (HL L 83., 1999.3.27., 1. o.) (a továbbiakban: az eljárási rendelet) 3. cikke megismétli. A támogatás nyújtásának pontos idejével kapcsolatban a Szerződés 87. és 88. cikkének a *de minimis* támogatásokra való alkalmazásáról szóló, 2006. december 15. 1998/2006/EK bizottsági rendelet (HL L 379., 2006.12.28., 5. o.) (10) preambulumbekkezdését.

(26) HL L 142., 1998.5.14., 1. o.

(27) Az EK-szerződés 87. és 88. cikkének a képzési támogatásokra való alkalmazásáról szóló 2001. január 12-i 68/2001/EK bizottsági rendelet (HL L 10., 2001.1.13., 20. o.); az EK-szerződés 87. és 88. cikkének a kis- és középvállalkozásoknak nyújtott állami támogatásokra történő alkalmazásáról szóló, 2001. január 12-i 70/2001/EK bizottsági rendelet (HL L 10., 2001.1.13., 33. o.); az EK-Szerződés 87. és 88. cikkének a foglalkoztatásra nyújtott állami támogatásra történő alkalmazásáról szóló, 2002. december 12-i 2204/2002/EK bizottsági rendelet (HL L 337., 2002.12.13., 3. o.); és a Szerződés 87. és 88. cikkének a nemzeti regionális beruházási támogatásokra való alkalmazásáról szóló, 2006. október 24-i 1628/2006/EK bizottsági rendelet (HL L 302., 2006.11.1., 29. o.). A KKV-król, a képzésről és a foglalkoztatásról szóló általános csoportmentességi rendeleteket a 2204/2002/EK, a 70/2001/EK és a 68/2001/EK rendeletek az alkalmazási időszak kiterjesztése tekintetében történő módosításáról szóló, 2006. december 20-i 1976/2006/EK bizottsági rendelet (HL L 368., 2006.12.23., 85. o.) 2008. június 30-ig meghosszabbította. Különleges csoportmentességi rendeletek alkalmazandók a halászati és mezőgazdasági ágazatban. Lásd a Szerződés 87. és 88. cikkének a halászati termékek előállításával, feldolgozásával és forgalmazásával foglalkozó kis- és középvállalkozásoknak nyújtott állami támogatásokra történő alkalmazásáról szóló, 2008. július 22-i 736/2008/EK bizottsági rendeletet (HL L 201., 2008.7.30., 16. o.), és a Szerződés 87. és 88. cikkének a mezőgazdasági termékek előállításával foglalkozó kis- és középvállalkozásoknak nyújtott állami támogatásokra történő alkalmazásáról és a 70/2001/EK rendelet módosításáról szóló, 2006. december 15-i 1857/2006/EK bizottsági rendeletet (HL L 358., 2006.12.16., 3. o.).

(28) HL L 214., 2008.8.9., 3. o. Az általános csoportmentességi rendelet 2008. augusztus 29-én lépett hatályba. Az új rendszerre való áttérésre vonatkozó szabályokat a 44. cikke tartalmazza.

(29) Lásd az EK-Szerződés 93. cikkének alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet (HL L 83/1., 1999.3.27., 1. o.) 1. cikkének b) pontját.

(30) Ez nem alkalmazandó, amikor a program maga írja elő bizony támogatási típusok esetében az egyedi bejelentésre vonatkozó kötelezettséget. A létező támogatás fogalmával kapcsolatban lásd még a C-44/93. sz., Namur-Les assurances du crédit kontra Office national du ducroire és a belga állam ügy (EBHT. 1994., I-3829. o.) 28–34. pontját.

16. A nemzeti bíróságok előtt állami támogatási ügyekben folyó eljárások olykor egy csoportmentességi rendelet illetve egy létező vagy jóváhagyott támogatási program alkalmazhatóságát is érinthetik. Amennyiben egy ilyen rendelet vagy program alkalmazhatóságáról van szó, a nemzeti bíróság csak azt vizsgálhatja, hogy a rendelet vagy a program valamennyi feltétele teljesül-e. Nem vizsgálhatja egy támogatási intézkedés összeegyeztethetőségét, akkor sem, ha ez nem áll fenn, hiszen ennek vizsgálata a Bizottság kizárólagos felelőssége ⁽³¹⁾.
17. Ha a nemzeti bíróságnak arról kell határoznia, hogy az intézkedés egy jóváhagyott támogatási program hatálya alá tartozik-e, csak azt ellenőrizheti, hogy a jóváhagyó határozat valamennyi feltétele teljesül-e. Amennyiben a nemzeti szinten felmerült kérdések egy bizottsági határozat érvényességére vonatkoznak, akkor a nemzeti bíróságnak nincs hatásköre a közösségi intézmények jogi aktusainak érvénytelenné nyilvánítására ⁽³²⁾. Ha érvényességi kérdés vetődik fel, a nemzeti bíróság az ügyet előzetes döntéshozatalra az EB elé terjesztheti, vagy egyes esetekben az EB elé kell terjesztenie ⁽³³⁾. A jogbiztonságnak az EB értelmezése szerinti elve alapján a szóban forgó bizottsági határozat érvényességének előzetes döntéshozatal révén történő megkérdőjelezésének lehetősége sem áll már rendelkezésre, amennyiben a panaszos minden kétséget kizáróan megtámadhatta volna a bizottsági határozatot a közösségi bíróságok előtt az EK-Szerződés 230. cikke szerint, de ezt elmulasztotta megtenni ⁽³⁴⁾.
18. A nemzeti bíróság e közlemény 3. szakasza értelmében kikérheti a Bizottság véleményét, ha kétségei merülnek fel egy csoportmentességi rendelet illetve egy létező vagy jóváhagyott támogatási program alkalmazhatóságát illetően.
- 2.1.3. *A Bizottság és a nemzeti bíróságok mindenkori szerepe*
19. Az EB több alkalommal megerősítette, hogy mind a nemzeti bíróságok, mind pedig a Bizottság alapvető, de eltérő szerepet játszanak az állami támogatás végrehajtásával összefüggésben ⁽³⁵⁾.
20. A Bizottság legfőbb szerepe a javasolt támogatási intézkedések közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelése az EK-Szerződés 87. cikkének (2) és (3) bekezdésében megállapított kritériumok alapján. Az összeegyeztethetőség értékelése a Bizottság kizárólagos felelősségi körébe tartozik, ahol a felülvizsgálatot a közösségi bíróságok végzik. Az EB állandó ítélkezési gyakorlatának megfelelően a nemzeti bíróságok nem rendelkeznek hatáskörrel arra, hogy egy állami támogatási intézkedést az EK-Szerződés 87. cikkének (2) vagy (3) bekezdésével összeegyeztethetőnek nyilvánítsanak ⁽³⁶⁾.
21. A nemzeti bíróság szerepe a szóban forgó támogatási intézkedéstől, valamint attól függ, hogy ezen intézkedést megfelelően bejelentették-e, és hogy azt a Bizottság jóváhagyta-e:

- a) A nemzeti bíróságokat gyakran kérik fel arra, hogy avatkozzanak be olyan ügyekben, amikor egy tagállam hatósága ⁽³⁷⁾ a felfüggesztési kötelezettség tiszteletben tartása nélkül állami támogatást nyújtott. Ez a helyzet vagy azért áll elő, mert a támogatást egyáltalán nem jelentették be, vagy pedig azért, mert a hatóság a Bizottság jóváhagyásának megszerzését megelőzően hajtotta azt végre. A nemzeti bíróságok szerepe ezekben az esetekben a támogatás jogellenes végrehajtásával érintett egyének jogainak védelme ⁽³⁸⁾;

⁽³¹⁾ Lásd a 20. bekezdést.

⁽³²⁾ Lásd a C-119/05. sz. Lucchini ügy (EBHT 2007., I-6199. o.) 53. pontját.

⁽³³⁾ A T-330/94. sz., Salt Union kontra Bizottság ügy (EBHT 1996., II-1475. o.) 39. pontja.

⁽³⁴⁾ A C-188/92. sz., TWD Textilwerke Deggendorf GmbH. kontra Németország ügy (EBHT 1994., I-833. o.) 17., 25. és 26. pontja; lásd még a C-346/03. sz. és C-529/03. sz., Atzeni és társai egyesített ügyek (EBHT 2006., I-1875. o.) 31. pontját; valamint a C-232/05. sz., Bizottság kontra Franciaország ügy („Scott-ügy”) (EBHT 2006., I-10071.) 59. pontját.

⁽³⁵⁾ A C-368/04. sz. Transalpine Ölleitung in Österreich ügy (hivatkozás a fenti 8. lábjegyzetben) 37. pontja; a C-261/01. és C-262/01. sz., Van Calster és Cleeren egyesített ügyek (EBHT 2003., I-12249. o.) 74. pontja; valamint C-39/94. sz. SFEI és társai ügy (hivatkozás a fenti 8. lábjegyzetben) 41. pontja.

⁽³⁶⁾ A C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy (EBHT 2008., I-469. o.) 38. pontja; a C-17/91 sz., Lornoy és társai kontra belga állam ügy, (EBHT 1992., I-6523. o.) 30. pontja; valamint a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-354/90. sz., Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires és társai kontra Franciaország ügy 14. pontja.

⁽³⁷⁾ Ez magában foglalja a nemzeti, regionális és helyi szintű hatóságokat.

⁽³⁸⁾ A fenti 9. lábjegyzetben hivatkozott C-368/04. sz. Transalpine Ölleitung in Österreich ügy 38. és 44. pontja; a fenti 35. lábjegyzetben hivatkozott C-261/01–C-262/01. sz. Van Calster és Cleeren egyesített ügyek 75. pontja; és a fenti 9. lábjegyzetben hivatkozott C-295/97. sz. Piaggio-ügy 31. pontja.

- b) A nemzeti bíróságok az EK-Szerződés 93. cikkének alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet⁽³⁹⁾ (a továbbiakban: eljárási rendelet) 14. cikkének (1) bekezdése értelmében elfogadott visszafizetési határozatok végrehajtásában is fontos szerepet játszanak, amennyiben a Bizottság értékelése arra a következtetésre jut, hogy a jogellenesen nyújtott támogatás összeegyeztethetetlen a közös piaccal és elrendeli, hogy az érintett tagállam fizettesse vissza a kedvezményezett az összeegyeztethetetlen támogatást. A nemzeti bíróságok ilyen esetekben való részvétele általában a nemzeti hatóságok által kiadott visszafizetésre való felszólítás jogszerűségének felülvizsgálatára vonatkozóan a kedvezményezettek által benyújtott keresetektől fakad. Ugyanakkor a nemzeti eljárási jogtól függően más típusú jogi eljárás is lehetséges (mint pl. a tagállami hatóságok fellépései a kedvezményezett ellen a Bizottság visszafizetési határozatának teljes mértékű végrehajtása érdekében).
22. Az egyének érdekeinek védelme során a nemzeti bíróságoknak teljes mértékben tiszteletben kell tartaniuk az EK-Szerződés 88. cikke (3) bekezdésének hatékonyságát és közvetlen hatályát⁽⁴⁰⁾ valamint a Közösség érdekeit⁽⁴¹⁾.
23. A nemzeti bíróságok által az ilyen helyzetekben játszott szerepet részletesebben a 2.2. és 2.3. szakasz tartalmazza.

2.2. A nemzeti bíróságok szerepe az EK-Szerződés 88. cikke (3) bekezdésének érvényesítésében – jogellenes állami támogatás

24. Az EK-Szerződés 81. és 82. cikkéhez hasonlóan a 88. cikk (3) bekezdésében rögzített felfüggesztési kötelezettség is közvetlen hatályú egyéni jogokat keletkeztet az érintett felek (pl. a kedvezményezett versenytársai) számára. Ezek az érintett felek például a támogatást nyújtó tagállam ellen az illetékes nemzeti bíróságnál kezdeményezett perben érvényesíthetik jogait. Az állami támogatások területén a nemzeti bíróságok egyik legfontosabb szerepe az ilyen peres ügyek lefolytatása, és ezáltal a versenytársak jogainak védelme az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerint.
25. A nemzeti bíróságok által ezzel összefüggésben játszott alapvető fontosságú szerep abból a tényből is ered, hogy a Bizottságnak a versenytársak és más harmadik személyek jogellenes támogatással szembeni védelmére irányuló saját hatásköre korlátozott. A leglényegesebb – amint azt az EB a Boussac-ügyben⁽⁴²⁾ és a Tubemeuse-ügyben⁽⁴³⁾ hozott ítéleteiben is kimondta –, hogy a Bizottság nem fogadhat el egy visszafizetést elrendelő végleges határozatot pusztán amiatt, mert a támogatást nem jelentették be az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdésével összhangban. A Bizottságnak ennél fogva teljes összeegyeztethetőségi értékelést kell lefolytatnia, függetlenül attól, hogy a felfüggesztési kötelezettséget betartották-e vagy sem⁽⁴⁴⁾. Ez az értékelés időigényes lehet, a Bizottságnak az előzetes visszafizetési határozatok kibocsátására irányuló hatáskörére pedig igen szigorú jogi követelmények vonatkoznak⁽⁴⁵⁾.
26. Következésképpen a nemzeti bíróságokhoz benyújtott keresetek fontos jogorvoslati eszközt kínálnak a versenytársak és más, a jogellenes állami támogatással érintett harmadik felek részére. A nemzeti bíróságok által nyújtható jogorvoslatok többek között az alábbiak:

⁽³⁹⁾ HL L 83., 1999.3.27., 1. o.

⁽⁴⁰⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-354/90. sz., *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires és társai kontra Franciaország* ügy 11. és 12. pontja; valamint a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. *SFEI és társai* ügy 39. és 40. pontja.

⁽⁴¹⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-368/04. sz. *Transalpine Ölleitung in Österreich* ügy 48. pontja.

⁽⁴²⁾ A C-301/87. sz., *Franciaország kontra Bizottság* ügy („Boussac”) (EBHT 1990., I-307. o.).

⁽⁴³⁾ A C-142/87. sz., *Belgium kontra Bizottság* ügy („Tubemeuse”) (EBHT 1990., I-959. o.).

⁽⁴⁴⁾ A fenti 42. lábjegyzetben hivatkozott C-301/87. sz., *Franciaország kontra Bizottság* ügy („Boussac”) 17–23 pontja; a fenti 43. lábjegyzetben hivatkozott C-142/87. sz., *Belgium kontra Bizottság* ügy („Tubemeuse”) 15–19 pontja; a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-354/90. sz., *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires és társai kontra Franciaország* ügy 14. pontja; valamint a fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. *CELF és Ministre de la Culture et de la Communication* ügy 38. pontja.

⁽⁴⁵⁾ Vö. az eljárási rendelet 11. cikkének (2) bekezdésével, amely előírja, hogy ne legyen kétség az érintett intézkedés támogatás jellege felől, hogy sürgős intézkedésre legyen szükség, valamint hogy fennálljon annak kockázata, hogy egy versenytársat jelentős és helyrehozhatatlan kár ér.

- a) a jogellenes támogatás kifizetésének megakadályozása;
- b) a jogellenes támogatás visszafizettetése (az összeegyeztethetőségtől függetlenül);
- c) a jogellenes támogatás kamatainak visszafizettetése;
- d) kártérítés fizetése a versenytársak és más harmadik személyek felé és
- e) a jogellenes támogatással szembeni ideiglenes intézkedések.

27. Az említett jogorvoslatokat a 2.2.1–2.2.6. szakasz részletesebben tartalmazza.

2.2.1. A jogellenes támogatás kifizetésének megakadályozása

28. A nemzeti bíróságok kötelesek védeni a felfüggesztési kötelezettség megsértésével érintett személyek jogait. A nemzeti bíróságoknak ezért az EK-Szerződés 88. cikke (3) bekezdésének megsértése esetén valamennyi megfelelő jogi lépést meg kell tenniük a nemzeti joggal összhangban⁽⁴⁶⁾. A nemzeti bíróságok kötelezettségei azonban nem korlátozódnak a már kifizetett jogellenes támogatásokra. Kötelezettségeik azokra az esetekre is kiterjednek, amikor jogellenes kifizetés fog bekövetkezni. Az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti kötelezettségeik részeként a nemzeti bíróságoknak védeniük kell a személyek jogait e jogok esetleges figyelmen kívül hagyásával szemben⁽⁴⁷⁾. A tervbe vett jogellenes támogatás kifizetését a nemzeti bíróság tehát köteles megakadályozni.
29. A nemzeti bíróságoknak a jogellenes támogatás kifizetésének megakadályozására irányuló kötelezettsége a nemzeti jog értelmében rendelkezésre álló különféle keresettípusokról függően sokféle eljárási keretben merülhet fel. A panaszos igen gyakran a jogellenes állami támogatás nyújtásáról szóló nemzeti jogi aktus érvényességének megtámadásával próbálkozik. Ilyen esetekben a jogellenes kifizetés megakadályozása általában logikus következménye azon tény megállapításának, hogy a támogatás nyújtására vonatkozó jogi aktus érvénytelen, mert a tagállam megsértette az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdését⁽⁴⁸⁾.

2.2.2. A jogellenes támogatás visszafizettetése

30. Amennyiben a nemzeti bíróság jogellenesen nyújtott támogatással szembesül, a jogellenességnek a nemzeti jog szerinti valamennyi jogi következményét ki kell mérítenie. A nemzeti bíróságnak tehát elvileg el kell rendelnie a jogellenes állami támogatás kedvezményezettől történő teljes visszafizetetését⁽⁴⁹⁾. A jogellenesen nyújtott támogatás teljes visszafizettetése része a nemzeti bíróság azon kötelezettségének, hogy védje a felperesnek (pl. a versenytárs) az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti egyéni jogait. A nemzeti bíróság visszafizetetésekre vonatkozó kötelezettsége tehát nem függ a támogatási intézkedésnek az EK-Szerződés 87. cikkének (2) vagy (3) bekezdésével való összeegyeztethetőségétől.

⁽⁴⁶⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-354/90. sz., Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires és társai kontra Franciaország ügy 12. pontja; a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügy 40. pontja; a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-368/04. sz. Transalpine Ölleitung in Österreich ügy 47. pontja; valamint a fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 41. pontja.

⁽⁴⁷⁾ Lásd a 38. lábjegyzet hivatkozásait.

⁽⁴⁸⁾ Az EK-Szerződés 88. cikke (3) bekezdésének tagállam általi megsértésével kapcsolatos esetekben, a támogatás szólagos jogi aktus érvénytelensége vonatkozásában lásd a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-354/90. sz., Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires és társai kontra Franciaország ügy 12. pontját; szemléltetésként lásd még a Németországi Szövetségi Bíróság („Bundesgerichtshof”) 2003. április 4-i ítéletét (V ZR 314/02., VIZ 2003., 340. o.) és 2004. január 20-i ítéletét (XI ZR 53/03, NVwZ 2004, 636. o.).

⁽⁴⁹⁾ A C-71/04. sz., Xunta de Galicia ügy (EBHT 2005., I-7419. o.) 49. pontja; a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügy 40. és 68. pontja; és a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-354/90. sz., Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires és társai kontra Franciaország ügy 12. pontja.

31. Mivel a nemzeti bíróságoknak azok összeegyeztethetőségétől függetlenül kell elrendelniük a jogellenes támogatás teljes visszafizettetését, a visszafizetetésre gyorsabban sor kerülhet egy nemzeti bíróság előtt, mint egy, a Bizottságnál benyújtott panaszon keresztül. Valójában – a Bizottságtól eltérően ⁽⁵⁰⁾ – a nemzeti bíróság annak megállapítására szorítkozhat és arra is kell szorítkoznia, hogy az intézkedés állami támogatásnak minősül-e és hogy arra vonatkozik-e a felfüggesztési kötelezettség.
32. A nemzeti bíróságok visszafizetetés előírására vonatkozó kötelezettsége azonban nem abszolút. A SFEI-ügyben hozott ítélet ⁽⁵¹⁾ értelmében létezhetnek olyan kivételes körülmények, amelyekben egy jogellenes állami támogatás visszafizetése nem volna helyénvaló. Az ezzel összefüggésben alkalmazandó jogi követelményeknek hasonlóknak kell lennie az eljárási rendelet 14. és 15. cikke szerint alkalmazandóhoz ⁽⁵²⁾. Más szóval: azok a körülmények, amelyek nem akadályoznák a Bizottság által kiadandó visszafizetési határozatot, nem indokolhatják, hogy egy nemzeti bíróság tartózkodjon az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti teljes visszafizetetés elrendelésétől. A közösségi bíróságok által e tekintetben alkalmazott feltételek nagyon szigorúak ⁽⁵³⁾. Az EB következetesen kimondta, hogy elvben egy jogellenesen nyújtott támogatás kedvezményezettje nem hivatkozhat jogos elvárásokra a Bizottság visszafizetési határozatával szemben ⁽⁵⁴⁾. Ez azért van, mert egy körülmektől eljáró gazdasági szereplő meg tudott volna győződni arról, hogy az általa kapott támogatást bejelentették-e vagy sem ⁽⁵⁵⁾.
33. Egy különös és konkrét ténynek kellett tehát jogos elvárásokat támasztania a kedvezményezett részére ahhoz, hogy indokolt legyen, hogy a nemzeti bíróság miért nem rendeli el az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése alapján visszafizetést ⁽⁵⁶⁾. Ez lehet a helyzet akkor, ha maga a Bizottság nyújtott pontos biztosítékokat arra vonatkozóan, hogy a kérdéses intézkedés nem minősül állami támogatásnak, vagy hogy az nem tartozik a felfüggesztési kötelezettség hatálya alá ⁽⁵⁷⁾.
34. A CELF-ügyben hozott ítéletben ⁽⁵⁸⁾ az EB egyértelművé tette, hogy a nemzeti bíróságnak megszűnik egy jogellenes állami támogatás teljes visszafizetetésének elrendelésére irányuló kötelezettsége, ha a nemzeti bíróság ítéletének meghozataláig a Bizottság már úgy határozott, hogy a támogatás összeegyeztethető a közös piaccal. Mivel a felfüggesztési kötelezettség célja annak biztosítása, hogy kizárólag összeegyeztethető támogatást lehessen végrehajtani, ez a cél már nem lehet veszélyben akkor, ha a Bizottság már megerősítette az összeegyeztethetőséget ⁽⁵⁹⁾. Ennélfogva a nemzeti bíróságnak az egyéni jogok védelmére irányuló, az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti kötelezettsége érintetlen marad, ha a Bizottság nem hozott még határozatot, függetlenül attól, hogy a bizottsági eljárás zajlik-e már vagy sem ⁽⁶⁰⁾.

⁽⁵⁰⁾ Amelynek összeegyeztethetőségi vizsgálatot kell lefolytatnia a visszafizetetés elrendelése előtt, lásd a 45. lábjegyzetben említett hivatkozásokat.

⁽⁵¹⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügy 70. és 71. pontja, hivatkozva Jacobs főtanácsnoknak ezen ügyben tett indítványának 73–75. pontjára; lásd még a 223/85. sz. RSV kontra Bizottság ügy (EBHT 1987., 4617. o.) 17. pontját és a C-5/89. sz., Bizottság kontra Németország ügy (EBHT 1990., I-3437.o.) 16. pontját.

⁽⁵²⁾ Az e tekintetben alkalmazott normákat illetően lásd Jacobs főtanácsnoknak a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügyre vonatkozóan tett indítványának 75. pontját.

⁽⁵³⁾ A 14. cikk csak akkor mentesít a Bizottság által elrendelt visszafizetési kötelezettség alól, ha a visszafizetetés ellentétes lenne az általános közösségi jogi elvekkel. Az egyetlen eset, amikor egy tagállam tartózkodhat egy bizottsági visszafizetési végzés végrehajtásától, amikor az ilyen visszafizetetés objektív módon lehetetlen lenne, vö. a C-177/06. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügy (EBHT 2007., I-7689. o.) 46. pontjával. Lásd még a tagállamokat a jogellenes és összeegyeztethetetlen állami támogatások visszafizetetésére felszólító bizottsági határozatok hatékony végrehajtásáról szóló bizottsági közleményt (HL C 272., 2007.11.15., 4. o.).

⁽⁵⁴⁾ A fenti 51. lábjegyzetben hivatkozott C-5/89. sz., Bizottság kontra Németország ügy 14. pontja; a C-169/95. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügy (EBHT 1997., I-135. o.) 51. pontja; és a C-148/04. sz. Unicredito Italiano ügy (EBHT 2005., I-11137. o.) 104. pontja.

⁽⁵⁵⁾ A fenti 51. lábjegyzetben hivatkozott C-5/89. sz., Bizottság kontra Németország ügy 14. pontja; a C-24/95. sz. Alcan Deutschland-ügy (EBHT 1997., I-1591. o.) 25. pontja; valamint a fenti 34. lábjegyzetben hivatkozott C-346/03. sz. és C-529/03. sz., Atzeni és társai egyesített ügyek 64. pontja.

⁽⁵⁶⁾ Vö. Jacobs főtanácsnoknak a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügyre vonatkozóan tett indítványának 73. pontjával; és a fenti 51. lábjegyzetben hivatkozott 223/85. sz., RSV kontra Bizottság ügy 17. pontja.

⁽⁵⁷⁾ A C-182/03. és C-217/03 sz., Belgium és Forum 187 kontra Bizottság egyesített ügyek (EBHT 2006., I-5479. o.) 147. pontja.

⁽⁵⁸⁾ A fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 45., 46. és 55. pontja; valamint a C-384/07. sz. Wienstrom ügyben 2008. december 11-én hozott ítélet (még nem tették közzé) 28. pontja.

⁽⁵⁹⁾ A fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 49. pontja.

⁽⁶⁰⁾ Az ítélet kifejezetten megerősíti az EB által a korábbi ítélkezési gyakorlatában előírt visszafizetési kötelezettséget, vö. a fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 41. pontjával.

35. Míg egy pozitív bizottsági határozat után a nemzeti bíróságot már nem terheli a teljes visszafizettetés elrendelésére irányuló közösségi jogi kötelezettség, az EB azt is kifejezetten elismeri, hogy a nemzeti jog értelmében létezhet ilyen visszafizetési kötelezettség ⁽⁶¹⁾. Amennyiben azonban létezik ilyen visszafizetési kötelezettség, akkor ez nem érinti a tagállamnak a támogatás ezt követő újbóli nyújtásához való jogát.

36. Ha a nemzeti bíróság úgy határozott, hogy a jogellenes támogatást az EK-Szerződés 88. cikke (3) bekezdésének megsértésével fizették ki, a támogatást számszerűsíteni kell a visszafizettetendő összeg meghatározása érdekében. A közösségi bíróságoknak az EK-Szerződés 87. cikke (1) bekezdésének alkalmazására vonatkozó joggyakorlatának, valamint a Bizottság útmutatásainak és a döntéshozatali gyakorlatnak segítenie kell a bíróságot e tekintetben. Amennyiben a nemzeti bíróság nehézségekbe ütközik a támogatás összegének kiszámítása során, a Bizottság segítségét kérheti az e közlemény 3. szakaszában meghatározottaknak megfelelően.

2.2.3. A kamat visszafizettetése

37. A jogellenes támogatásból származó gazdasági előny nem korlátozódik annak névleges összegére. A kedvezményezett ezen felül a támogatás idő előtti végrehajtásából eredő pénzügyi előnyben is részesül. Ez abból adódik, hogy ha a támogatást bejelentették volna a Bizottságnak, akkor a kifizetésre később került volna sor (már ha egyáltalán sor került volna rá). Ez pedig arra kényszerítette volna a kedvezményezettet, hogy a megfelelő pénzeszegeket a tőkepiacokon vegye kölcsön, ami piaci kamat megfizetésével jár.

38. E jogtalan időelőny miatt, amennyiben a Bizottság elrendeli a visszafizetést, az eljárási rendelet 14. cikkének (2) bekezdése nemcsak a támogatás névleges összegének visszafizetését írja elő, hanem a jogellenes támogatás kedvezményezett rendelkezésére bocsátásának napjától a tényleges visszafizetés napjáig tartó időszakra felszámított kamat visszatérítését is. Az ezzel összefüggésben alkalmazandó kamatlábat az EK-Szerződés 93. cikkének alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló 659/1999/EK tanácsi rendelet végrehajtásáról szóló, 2004. április 21-i 794/2004/EK bizottsági rendelet (a továbbiakban: végrehajtási rendelet) ⁽⁶²⁾ 9. cikke határozza meg.

39. A CELF-ügyben hozott ítéletében az EB egyértelművé tette, hogy a nemzeti bíróságoknak az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti kötelezettségének részét képezi a támogatás idő előtti végrehajtásából eredő pénzügyi előny (a továbbiakban: a jogellenes támogatás kamata) visszafizettetése. A jogellenes támogatás idő előtti végrehajtása legalábbis azt idézi elő, hogy a versenytársak a körülményektől függően korábban szenvedik el a támogatás hatásait, mint versenykörülmények között kellett volna. A kedvezményezett ezért indokolatlan előnyhöz jutott ⁽⁶³⁾.

40. A nemzeti bíróság azon kötelezettsége, hogy elrendelje a jogellenes támogatás kamatának visszafizetését, kétféleképpen állhat elő:

- a) A nemzeti bíróságnak rendes körülmények között el kell rendelnie a jogellenes támogatás teljes visszafizetését az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése értelmében. Ebben az esetben a visszafizetés teljes összegének megállapításakor a támogatás eredeti összegét növelni kell a jogellenes támogatás kamatával.

⁽⁶¹⁾ A fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 53. és 55. pontja.

⁽⁶²⁾ HL L 140., 2004.4.30., 1. o. A referencia-kamatláb és a leszámítolási kamatláb meghatározási módszere tekintetében lásd a referencia-kamatláb és a leszámítolási kamatláb megállapítási módjának módosításáról szóló bizottsági közleményt (HL C 14., 2008.1.19., 6. o.) (a továbbiakban: a referencia-kamatlábrol szóló közlemény).

⁽⁶³⁾ A fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 50–52. és 55. pontja.

- b) A nemzeti bíróságnak azonban a jogellenes támogatás kamatát olyan körülmények mellett is vissza kell téríttetnie, amelyekben – kivételesen – nem áll fenn a teljes visszafizettetés elrendelésének kötelezettsége. A CELF-ügyben hozott ítéletben megerősítettek értelmében, a jogellenes támogatás kamatára vonatkozó visszafizettetés elrendelésére irányuló nemzeti bírósági kötelezettség tehát egy pozitív bizottsági határozatot követően is megmarad⁽⁶⁴⁾. Ez az esetleges panaszosok számára központi jelentőséggel bírhat, mivel sikeres jogorvoslatot kínál olyan esetekben is, amikor már a Bizottság a támogatást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánította.

41. A jogellenes támogatás kamata tekintetében fennálló visszafizetési kötelezettségüknek való megfelelés érdekében a nemzeti bíróságoknak meg kell határozniuk a visszafizetendő kamat összegét. E tekintetben a következő elveket kell alkalmazni:

- a) A kiindulási pont a támogatás névleges összege⁽⁶⁵⁾.
- b) Az alkalmazandó kamatláb és számítási módszer meghatározásakor a nemzeti bíróságoknak figyelembe kellene venniük, hogy a jogellenes támogatás kamatának nemzeti bíróság általi visszafizetése ugyanazt a célt szolgálja, mint a kamatnak a Bizottság általi, az eljárási rendelet 14. cikke szerinti visszafizetése. Ezen túlmenően a jogellenes támogatás kamatának visszafizetésére irányuló követelések közvetlenül az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdésén alapuló közösségi jogi követelések⁽⁶⁶⁾. E követelésekre tehát alkalmazni kell az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés e közlemény 2.4.1. szakaszában meghatározott elveit.
- c) Az eljárási rendelet 14. cikkével való összhang biztosítása, valamint a tényleges érvényesülési követelmény betartása érdekében a Bizottság úgy látja, hogy a nemzeti bíróság által alkalmazott kamatszámítási módszer nem lehet a végrehajtási rendeletben előírtól kevésbé szigorú⁽⁶⁷⁾. Következésképpen a jogellenes támogatás kamatát kamatos kamattal kell kiszámítani, az alkalmazott kamatláb pedig nem lehet alacsonyabb a referencia-kamatlábnál⁽⁶⁸⁾.
- d) Az egyenértékűség elvéből ezenfelül a Bizottság szerint az következik, hogy amennyiben a kamatláb nemzeti jog szerinti számítása szigorúbb a végrehajtási rendeletben megállapítottnál, a nemzeti bíróságnak az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdésén alapuló követelésekre is a szigorúbb nemzeti szabályokat kell alkalmaznia.
- e) A kamatszámítás kezdeti időpontjának mindig arra a napra kell esnie, amikor a jogellenes támogatást a kedvezményezett rendelkezésére bocsátották. A befejező időpont a nemzeti bíróság ítélethozatalának időpontjában meglévő helyzettől függ. Amennyiben – amint az a CELF-ügyben is történt – a Bizottság már jóváhagyta a támogatást, akkor a befejező időpont a bizottsági határozat időpontja. Más különben a jogellenes támogatás kamata a jogellenesség teljes időtartama alatt a támogatás kedvezményezett általi tényleges visszafizetésének időpontjáig halmozódik fel. Ahogy azt a CELF-ügyben is megerősített nyert, a jogellenes támogatás kamatát a Bizottság jóváhagyó határozatának elfogadása és a közösségi bíróságok ezt követő, e határozatot érvénytelenítő határozata közötti időszakra is alkalmazni kell⁽⁶⁹⁾.

⁽⁶⁴⁾ A fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 52. és 55. pontja.

⁽⁶⁵⁾ Lásd a fenti 36. pontot. A támogatás névleges összegéből fizetett adók levonhatók a visszafizetendő összegből, lásd a T-459/93. sz., Siemens kontra Bizottság ügy (EBTH 1995., II-1675. o.) 83. pontját.

⁽⁶⁶⁾ A fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 52. és 55. pontja.

⁽⁶⁷⁾ Lásd a végrehajtási rendelet V. fejezetét.

⁽⁶⁸⁾ Lásd a fenti 61. lábjegyzetet.

⁽⁶⁹⁾ A fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 69. pontja.

42. A nemzeti bíróság kétség esetén e közlemény 3. szakasza szerint segítséget kérhet a Bizottságtól.

2.2.4. Kártérítési követelések

43. A nemzeti bíróságok – az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerint játszott szerepük részeként – kötelesek lehetnek továbbá helyt adni a kedvezményezett versenytársainak és más harmadik személyeknek a jogellenes állami támogatással okozott kár megtérítése iránti kérelemnek ⁽⁷⁰⁾. Ezek a kártérítési keresetek általában az állami támogatást nyújtó hatóság ellen indulnak. Különösen fontosak lehetnek ezek a panaszos számára, mivel – a pusztán a visszafizettetésre irányuló keresetekkel szemben – egy sikeres kártérítési kereset a panaszos számára közvetlen anyagi kártérítést biztosít az elszenvedett veszteség tekintetében.

44. Az EB több alkalommal kimondta, hogy az érintett harmadik személyek a *nemzeti jog* alapján nyújthatnak be ilyen kártérítési kereseteket ⁽⁷¹⁾. Ezek a keresetek természetesen a nemzeti jogszabályoktól függenek. Ennélfogva az Európai Unión belül jelentősen eltérőek azok a jogalapok, amelyekre a panaszosok a múltban hivatkoztak.

45. A nemzeti jog szerinti kártérítési igény lehetőségétől függetlenül a felfüggesztési kötelezettség megsértése közvetlen és kötelező közösségi jogi következményekkel jár. Ennek az az oka, hogy az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti felfüggesztési kötelezettség a közösségi jognak egy olyan közvetlenül alkalmazandó szabálya, amely a tagállamok valamennyi hatóságára nézve kötelező ⁽⁷²⁾. A felfüggesztési kötelezettség megsértése tehát elvben az EB által a Frankovich-ügyben ⁽⁷³⁾ és a Brasserie du Pêcheur ügyben ⁽⁷⁴⁾ hozott ítéleten alapuló kártérítési keresetekhez vezethet ⁽⁷⁵⁾. Ez az ítélkezési gyakorlat megerősíti, hogy a tagállamok kötelesek megtéríteni a közösségi jog megsértéséből eredő, az egyéneknek okozott azon veszteséget és kárt, amelyért az állam felelős ⁽⁷⁶⁾. E felelősség akkor áll fenn, amikor: i. a megsértett jogszabály arra irányul, hogy jogokat biztosítson az egyének számára; ii. a jogsértés kellően egyértelmű és iii. közvetlen okozati összefüggés áll fenn a tagállamot terhelő kötelezettség megsértése és a jogsérelmet szenvedett felek kára között ⁽⁷⁷⁾.

46. Az első követelmény (az egyén jogainak védelmére irányuló közösségi jogi kötelezettség) az EK-Szerződés 88. cikke (3) bekezdésének megsértésével kapcsolatban. Az EB nemcsak több alkalommal megerősítette hogy az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése az egyén számára jogokat keletkeztet, hanem azt is egyértelművé tette, hogy ezen egyéni jogok védelme a nemzeti bíróságok tényleges feladata ⁽⁷⁸⁾.

⁽⁷⁰⁾ A fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 53. és 55. pontja; a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-368/04. sz. Transalpine Ölleitung in Österreich ügy 56. pontja; valamint a 2008. december 11-i C-334/07 P. sz. Bizottság kontra Freistaat Sachsen, ítélet (még nem tették közzé) 54. pontja.

⁽⁷¹⁾ A fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 53. és 55. pontja; a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-368/04. sz. Transalpine Ölleitung in Österreich ügy 56. pontja; valamint a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügy 75. pontja.

⁽⁷²⁾ A 6/64. sz. Costa kontra E.N.E.L. ügy (EBHT 1964., 1141. o.); a 120/73. sz. Lorenz GmbH kontra Bundesrepublik Deutschland és társai ügy (EBHT 1973., 1471. o.) 8. pontja; valamint a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-354/90. sz. Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires és társai kontra Franciaország ügy 11. pontja.

⁽⁷³⁾ A C-6/90. és C-9/90. sz., Francovich és Bonifaci kontra Olaszország egyesített ügyek (EBHT 1991., I-5357. o.).

⁽⁷⁴⁾ A C-46/93. és C-48/93. sz., Brasserie du Pêcheur és Factortame egyesített ügyek (EBHT 1996., I-1029. o.).

⁽⁷⁵⁾ A C-173/03 sz., Traghetti del Mediterraneo kontra Olaszország ügy (EBHT 2006., I-5177. o.) 41. pontja megerősítette azt a tényt, hogy az állami támogatásokra vonatkozó szabályok megsértése közvetlenül a közösségi jog alapján maga után vonhatja a tagállamok felelősségét.

⁽⁷⁶⁾ A fenti 73. lábjegyzetben hivatkozott C-6/90. és C-9/90. sz. Francovich és Bonifaci kontra Olaszország egyesített ügyek 31–37. pontja; valamint a fenti 74. lábjegyzetben hivatkozott C-46/93. és C-48/93. sz. Brasserie du Pêcheur és Factortame egyesített ügyek 31. pontja.

⁽⁷⁷⁾ Lásd a fenti 75. lábjegyzetben hivatkozott C-173/03 sz. Traghetti del Mediterraneo kontra Olaszország ügy 45. pontját.

⁽⁷⁸⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-354/90. sz., Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires és társai kontra Franciaország ügy 12–14. pontja; a fenti 35. lábjegyzetben hivatkozott C-261/01. sz. és C-262/01. sz., Van Calster és Cleeren egyesített ügyek 53. pontja; valamint a fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 38. pontja.

47. A közösségi jog kellően egyértelmű megsértésének követelménye az EK-Szerződés 88. cikke (3) bekezdésének megsértése esetén általánosságban szintén teljesül. Annak megállapításakor, hogy a közösségi jog megsértése kellően egyértelmű-e vagy sem, az EB erőteljes hangsúlyt helyez az érintett hatóságok által élvezett mérlegelési lehetőségek terjedelmére ⁽⁷⁹⁾. Amennyiben a kérdéses hatóság nem rendelkezik mérlegelési lehetőséggel, a közösségi jog pusztá megsértése is elegendő lehet a kellően súlyos jogsértés meglétének megállapításához ⁽⁸⁰⁾. Az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése tekintetében azonban a tagállamok hatóságai nem mérlegelhetik, hogy bejelentik-e az állami támogatási intézkedéseket. Elvben tehát kifejezett kötelezettségük az összes ilyen intézkedés bejelentése azok végrehajtása előtt. Noha az EB olykor figyelembe veszi a közösségi jog adott megsértésének kimentethetőségét ⁽⁸¹⁾, az állami támogatások esetében a tagállamok hatóságai általában nem állíthatják, hogy nem volt tudomásuk a felfüggesztési kötelezettségről. Ennek az az oka, hogy nagy mennyiségű ítélkezési gyakorlat és bizottsági iránymutatás áll rendelkezésre az EK-Szerződés 87. cikke (1) bekezdésének és 88. cikke (3) bekezdésének alkalmazásáról. Kétség esetén a tagállamok jogbiztonsági okokból mindig bejelenthetik az intézkedést a Bizottságnak ⁽⁸²⁾.
48. A harmadik követelmény, hogy a közösségi jog megsértésének tényleges és biztos anyagi kárt kellett okoznia a panaszosnak, többféleképpen teljesülhet.
49. A panaszos gyakran azzal érvel, hogy a támogatás közvetlenül felelős volt az elmaradt haszonért. Ha a nemzeti bíróság ilyen követeléssel szembesül, akkor a következő megfontolásokat kell figyelembe vennie:
- a) Az egyenértékűsége és a tényleges érvényesülésre vonatkozó közösségi jogi követelmények ⁽⁸³⁾ erejénél fogva a nemzeti szabályok nem zárhatják ki egy tagállam felelősségét az elmaradt haszon vonatkozásában ⁽⁸⁴⁾. A közösségi jog szerint kár attól függetlenül fennállhat, hogy a jogsértés a panaszosnál eszközvesztést okozott-e vagy az eszközpozíciójának javításában akadályozta-e őt. Amennyiben a nemzeti jog ennek kizárását tartalmazza, az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti kártérítési követelések tekintetében a nemzeti bíróságnak ezt a rendelkezést figyelmen kívül kell hagynia.
 - b) Az elmaradt haszon tényleges összegének meghatározása könnyebb akkor, ha a jogellenes támogatás lehetővé tette a kedvezményezett számára, hogy a panaszos helyett nyerjen el egy szerződést vagy meghatározott üzleti lehetőséget. A nemzeti bíróság ekkor kiszámíthatja azt a bevételt, amely a panaszosnál e szerződés alapján keletkezhetett volna. Olyan esetekben, amikor a szerződést a kedvezményezett már teljesítette, a nemzeti bíróság a keletkezett tényleges hasznót szintén figyelembe veszi.
 - c) A kár bonyolultabb értékelésére van szükség, amennyiben a támogatás pusztán egyfajta általános piaci részesedésvesztéshez vezetett. Az ilyen esetek kezelésének egyik módja az lehetne, hogy összehasonlítták a panaszos tényleges jövedelmi helyzetét (az eredménykimutatás alapján) azzal a feltételezett jövedelmi helyzettel, ami akkor állt volna elő, ha a jogellenes támogatást nem nyújtották volna.
 - d) Lehetnek olyan körülmények, amikor a panaszos által elszenvedett kár meghaladja az elmaradt hasznót. Ez lehet a helyzet például akkor, ha a jogellenes támogatás következményeként a panaszos üzleti vállalkozásának abbahagyására kényszerül (pl. fizetéseképtelenség miatt).

⁽⁷⁹⁾ A fenti 74. lábjegyzetben hivatkozott C-46/93. és C-48/93. sz., Brasserie du Pêcheur és Factortame egyesített ügyek 55. pontja.

⁽⁸⁰⁾ A C-278/05. sz. Robins és társai ügy (EBHT 2007., I-1053. o.) 71. pontja; a C-424/97. sz. Haim-ügy (EBHT 2000., I-5123. o.) 38. pontja; és a C-5/94. sz. Hedley Lomas-ügy (EBHT 1996., I-2553. o.) 28. pontja.

⁽⁸¹⁾ A fenti 74. lábjegyzetben hivatkozott C-46/93. és C-48/93. sz., Brasserie du Pêcheur és Factortame egyesített ügyek 56. pontja.

⁽⁸²⁾ Noha az EK-Szerződés 88. cikke (3) bekezdésének megsértését ennél fogva általánosságban kellően egyértelműnek kell tartani, lehetnek olyan rendkívüli körülmények, amelyek egy kártérítési követelés útjába állnak. Ilyen körülmények esetén esetleg nem teljesül a kellően egyértelmű megsértés követelménye. Lásd a 32. és 33. pontot.

⁽⁸³⁾ Lásd a 2.4.1. szakaszt.

⁽⁸⁴⁾ A fenti 74. lábjegyzetben hivatkozott C-46/93. és C-48/93. sz., Brasserie du Pêcheur és Factortame egyesített ügyek 87. és 90. pontja.

50. A kártérítés igénylésének lehetősége elvileg nem függ az ugyanazon támogatási intézkedés vonatkozásában párhuzamosan folytatott, egyetlen bizottsági vizsgálatról sem. Az ilyen, folyamatban lévő vizsgálat nem mentesíti a nemzeti bíróságot azon kötelezettsége alól, hogy óvja az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti egyéni jogokat⁽⁸⁵⁾. Mivel a panaszos képes lehet bizonyítani, hogy veszteséget szenvedett a támogatás idő előtti végrehajtása miatt és – még pontosabban – a kedvezményezett jogellenes időelőnyének eredményeként, nem kizárt a sikeres kártérítési követelés még akkor sem, ha a Bizottság a nemzeti bíróság döntésének időpontjáig már jóváhagyta a támogatást⁽⁸⁶⁾.
51. A nemzeti eljárási szabályok olykor lehetővé teszik a nemzeti bíróság számára, hogy a panaszos számára megítélendő tényleges kártérítési összeg megállapítása céljából ésszerű becslésekre hagyatkozzon. Amennyiben ez a helyzet – és feltéve, hogy a tényleges érvényesülés elvét⁽⁸⁷⁾ tiszteletben tartják –, az ilyen becslések alkalmazása az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti kártérítési követelésekkel kapcsolatban szintén lehetséges. Ez hasznos eszköz lehet azon nemzeti bíróságok számára, amelyek a kártérítés kiszámításával kapcsolatban nehézségekbe ütköznek.
52. A közösségi jog szerinti kártérítési követelések jogi előfeltételei és a kártérítés kiszámításával kapcsolatos kérdések tekintetében szintén kérhető az e közlemény 3. szakasza szerinti bizottsági segítség.

2.2.5. A kedvezményezettel szembeni kártérítési követelések

53. Az esetleges panaszosok jogosultak az állami támogatást nyújtó hatósággal szemben kártérítési keresetek benyújtására. Lehetnek azonban olyan körülmények, amelyekben a panaszos jobbnak látja, hogy közvetlenül a kedvezményezettől igényeljen kártérítést.
54. A SFEI-ügyben hozott ítéletében az EB kifejezetten foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy indíthatók-e közvetlen kártérítési keresetek a kedvezményezettel szemben a közösségi jog értelmében. Az EB arra a következtetésre jutott, hogy – mivel az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése nem ró semmiféle közvetlen kötelezettséget a kedvezményezettre – ezeknek az kereseteknek nincs meg a megfelelő közösségi jogi alapja⁽⁸⁸⁾.
55. Ez azonban semmilyen módon nem sérti a kedvezményezettel szembeni, a *nemzeti anyagi jogon* alapuló, sikeres kártérítési kereset lehetőségét. Ezzel összefüggésben az EB kifejezetten utalt arra a lehetőségre, hogy az esetleges panaszosok hivatkozhatnak a szerződésen kívüli felelősségre irányadó nemzeti szabályokra⁽⁸⁹⁾.

2.2.6. Ideiglenes intézkedések

56. Nem korlátozódik a végső ítéletekre a nemzeti bíróságok azon kötelessége, hogy a felfüggesztési kötelezettség megsértéséből eredő, szükséges jogkövetkezményeket levonják. Az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti szerepük részeként a nemzeti bíróságok ideiglenes intézkedéseket is kötelesek hozni, amennyiben ez az egyének jogainak védelméhez⁽⁹⁰⁾ és az EK-Szerződés 88. cikke (3) bekezdésének hatékony érvényesüléséhez célszerű.

⁽⁸⁵⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügy 44. pontja.

⁽⁸⁶⁾ A fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 53. és 55. pontja.

⁽⁸⁷⁾ Lásd a 2.4.1. szakaszt.

⁽⁸⁸⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügy 72–74. pontja.

⁽⁸⁹⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügy 75. pontja. Amennyiben a különböző jogszabályok ellentétesen rendelkeznek, az alkalmazandó jogot a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról (Róma II.) szóló 864/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 199., 2007.7.31., 40. o.) határozza meg.

⁽⁹⁰⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-354/90. sz., Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires és társai kontra Franciaország 12. pontja; a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügy 52. pontja; valamint a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-368/04. sz. Transalpine Ölleitung in Österreich ügy 46. pontja.

57. A nemzeti bíróságok ideiglenes intézkedések meghozatalára irányuló hatásköre az érdekelt felek szempontjából központi jelentőséggel bírhat, amennyiben gyors intézkedésre van szükség. A jogellenes támogatással szembeni gyors fellépési készségük, közelségük, valamint a rendelkezésükre álló intézkedések széles választéka miatt a nemzeti bíróságok igen jó helyzetben vannak ahhoz, hogy ideiglenes intézkedéseket hozzanak, amennyiben a jogellenes támogatást már kifizették vagy annak kifizetésére készülnek.
58. A legegyszerűbb ügyek azok, amelyekben a jogellenes támogatást még nem fizették ki, de amelyeknél fennáll annak kockázata, hogy a kifizetéseket a nemzeti bíróság előtt folyó eljárás ideje alatt fogják eszközölni. Ezekben az esetekben a nemzeti bíróságnak az EK-Szerződés 88. cikke (3) bekezdése megsértésének megakadályozására irányuló kötelezettsége⁽⁹¹⁾ azt igényelheti, hogy ideiglenes végzést hozzon, amely a kérdés érdemi részének rendezéséig megakadályozza a jogellenes kifizetést.
59. Amennyiben a jogellenes kifizetésre már sor került, a nemzeti bíróságoknak az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti szerepe általában a teljes visszafizettetés (beleértve a jogellenes támogatás kamatát is) elrendelésére kötelezi őket. A tényleges érvényesülés elve⁽⁹²⁾ miatt a nemzeti bíróság ezt nem késleltetheti az eljárás szükségtelen elhalasztásával. Ezek a halasztások nemcsak hogy érintenék az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése által védelemben részesített egyéni jogokat, hanem közvetlenül növelnék a támogatás jogellenességéből eredő versenyjogi károkat.
60. Ezen általános kötelezettség ellenére lehetnek azonban olyan körülmények, amelyekben a nemzeti bíróság végső határozatának meghozatalát elhalasztja. Ilyen esetekben az egyéni jogoknak az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése értelmében való védelmére vonatkozó kötelezettség szerint a nemzeti bíróságnak az alkalmazandó nemzeti eljárási keretek között rendelkezésére álló valamennyi ideiglenes intézkedést alkalmaznia kell annak érdekében, hogy a támogatás versenyellenes hatásait legalább átmenetileg megszüntesse (a továbbiakban: ideiglenes visszafizettetés)⁽⁹³⁾. Ebben az összefüggésben a nemzeti eljárási szabályok alkalmazása az egyenértékűségi és tényleges érvényesülési követelmények hatálya alá tartozik.⁽⁹⁴⁾
61. Amennyiben – a közösségi bíróságok ítélkezési gyakorlatára és a Bizottság gyakorlatára alapozva – a nemzeti bíróságnak arra az ésszerű előzetes meggyőződésre jutott, hogy a kérdéses intézkedés jogellenes állami támogatást foglal magában, a Bizottság véleménye szerint és a nemzeti eljárási jog alapján a leggyorsabb jogorvoslat a jogellenes támogatás és a jogellenes támogatás kamatának az ügy érdemi részének rendezéséig egy zárt számlán történő letétbe helyezésének elrendelése lesz. A nemzeti bíróság végső ítéletében ezután vagy elrendeli, hogy a zárt számlán lévő pénzeszközöket az állami támogatást nyújtó hatóság részére térítsék vissza, ha a jogellenesség megállapítást nyert, vagy pedig elrendeli, hogy a pénzeszközöket bocsássák a kedvezményezett rendelkezésére.
62. Az ideiglenes visszafizettetés szintén igen hatékony eszköz lehet azokban az esetekben is, amikor a nemzeti bírósági eljárások a bizottsági vizsgálattal párhuzamosan zajlanak⁽⁹⁵⁾. Egy folyamatban lévő bizottsági vizsgálat nem mentesíti a nemzeti bíróságot az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti egyéni jogok védelmére irányuló kötelezettség alól⁽⁹⁶⁾. A nemzeti bíróság ezért nem függesztheti fel egyszerűen a saját eljárását a Bizottság döntéséig és nem hagyhatja mindeközben védelem nélkül a panaszosnak az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti jogait. Amennyiben a nemzeti bíróság a végleges és jogerős visszafizetési végzés elfogadása előtt meg kívánja várni a Bizottság összegegyeztetetőségre vonatkozó értékelésének eredményét, megfelelő ideiglenes intézkedéseket kell hoznia. Ebben az esetben is megfelelő jogorvoslatnak tűnik a pénzeszközök zárt számlára való elhelyezésének elrendelése. Abban az esetben ha:

⁽⁹¹⁾ Lásd a 2.2.1. szakaszt.

⁽⁹²⁾ Lásd a 2.4.1. szakaszt.

⁽⁹³⁾ Lásd még a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügy 52. pontját; valamint a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-368/04. sz. Transalpine Ölleitung in Österreich ügy 46. pontját.

⁽⁹⁴⁾ Lásd a 2.4.1. szakaszt.

⁽⁹⁵⁾ A visszafizetési ügyekben hozott ideiglenes intézkedésekkel kapcsolatos iránymutatásként lásd a 2.3.1. szakaszt.

⁽⁹⁶⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügy 44. pontja.

- a) a Bizottság a támogatást összeegyeztethetetlennek minősíti, a nemzeti bíróság elrendeli a zárolt számlán lévő pénzeszközöknek (a jogellenes támogatás kamatával kiegészített támogatásnak) az állami támogatást nyújtó hatóság részére történő visszafizetését.
- b) a Bizottság a támogatást összeegyeztethetőnek nyilvánítja, a nemzeti bíróság mentesül a teljes visszafizetés elrendelésére irányuló közösségi jogi kötelezettsége alól⁽⁹⁷⁾. A bíróság tehát – a nemzeti jogra is figyelemmel⁽⁹⁸⁾ – elrendelheti, hogy a támogatás tényleges összegét bocsássák a kedvezményezett rendelkezésére. A 2.2.3. szakaszban leírtaknak megfelelően azonban a nemzeti bíróságot továbbra is terheli a jogellenes támogatás kamata visszafizetésének elrendelésére irányuló közösségi jogi kötelezettség⁽⁹⁹⁾. A jogellenes támogatás kamatát ennél fogva az állami támogatást nyújtó hatóság részére kell majd kifizetni.

2.3. A nemzeti bíróságok szerepe a visszafizetést elrendelő, elutasító bizottsági határozatok végrehajtásában

63. A nemzeti bíróságok olyan esetekben is találkozhatnak állami támogatási kérdésekkel, amikor a Bizottság már elrendelte a visszafizetést. Noha a legtöbb eset a nemzeti visszafizetési végzés megsemmisítésére irányuló kereset lesz, harmadik személyek is igényelhetnek kártérítést a nemzeti hatóságoktól a Bizottság visszafizetési határozata végrehajtásának elmulasztása miatt.

2.3.1. Egy nemzeti visszafizetési végzés érvényességének megtámadása

64. Az eljárási rendelet 14. cikkének (3) bekezdése értelmében a tagállamoknak haladéktalanul végre kell hajtaniuk a visszafizetésre vonatkozó határozatokat. A visszafizetésre a nemzeti jog által meghatározott eljárásnak megfelelően kerül sor, feltéve, hogy azok lehetővé teszik a visszafizetési határozat azonnali és hatékony végrehajtását. Amennyiben egy nemzeti eljárási szabály akadályozza az azonnali és/vagy hatékony visszafizetést, a nemzeti bíróságnak mellőznie kell a rendelkezés alkalmazását⁽¹⁰⁰⁾.
65. A Bizottság visszafizetést elrendelő határozatának végrehajtása érdekében a nemzeti hatóságok által kiadott visszafizetési végzések érvényességét olykor a nemzeti bíróság előtt támadják meg. Az ilyen keresetekre irányadó szabályokat részletesen a Bizottság 2007. évi visszafizetési közleménye⁽¹⁰¹⁾ tartalmazza, amelynek főbb elveit e szakasz tartalmazza.
66. A nemzeti bíróság előtti keresetek különösen nem támadhatják az irányadó bizottsági határozat érvényességét, amennyiben a panaszos ezt a határozatot közvetlenül a közösségi bíróságok előtt is megtámadhatta volna⁽¹⁰²⁾. Ez egyszersmind azt is jelenti, ha lehetséges lett volna az EK-Szerződés 230. cikke szerinti megtámadás, a nemzeti bíróság nem függesztheti fel a visszafizetési végzés végrehajtását a bizottsági határozat érvényességével kapcsolatos alapon⁽¹⁰³⁾.
67. Amennyiben nem világos, hogy a panaszos indíthat-e megsemmisítés iránti keresetet az EK-Szerződés 230. cikke értelmében (pl. mivel az intézkedés olyan széleskörű kérdésekre kiterjedő támogatási program volt, amellyel kapcsolatban a felperes nem biztos, hogy ki tud mutatni személyes érintettséget), a nemzeti bíróságnak elvben jogi védelmet kell nyújtania. Azonban a nemzeti bírónak még ilyen feltételek mellett is az EK-Szerződés 234. cikke szerinti előzetes döntést kell kérnie, amennyiben a kereset a bizottsági határozat érvényességére és jogszerűségére vonatkozik⁽¹⁰⁴⁾.

⁽⁹⁷⁾ A fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott C-199/06. sz. CELF és Ministre de la Culture et de la Communication ügy 46. és 55. pontja.

⁽⁹⁸⁾ Lásd a 35. pontot.

⁽⁹⁹⁾ A fenti 36. lábjegyzetben hivatkozott

⁽¹⁰⁰⁾ A fenti 34. lábjegyzetben hivatkozott C-232/05. sz., Bizottság kontra Franciaország („Scott”) ügy 49-53. pontja.

⁽¹⁰¹⁾ A fenti 53. lábjegyzetben hivatkozott, a tagállamokat a jogellenes és összeegyeztethetetlen állami támogatások visszafizetésére felszólító bizottsági határozatok hatékony végrehajtásáról szóló bizottsági közlemény (55)–(59) bekezdése.

⁽¹⁰²⁾ Lásd a 34. lábjegyzetben említett hivatkozásokat.

⁽¹⁰³⁾ A fenti 34. lábjegyzetben hivatkozott C-232/05. sz., Bizottság kontra Franciaország ügy („Scott”) 59. és 60. pontja.

⁽¹⁰⁴⁾ A fenti 32. lábjegyzetben hivatkozott C-119/05. sz. Lucchini ügy 53. pontja.

68. Ilyen körülmények között az ideiglenes intézkedés meghozatala a Zuckerfabrik-ügyben⁽¹⁰⁵⁾ és az Atlanta-ügyben⁽¹⁰⁶⁾ hozott ítéletekben meghatározott, igen szigorú jogi követelményektől függ: a nemzeti bíróság csak akkor függesztheti fel a visszafizetési végzéseket, ha i. komoly kétségei vannak a közösségi jogi aktus érvényességét illetően. Ha a megtámadott jogi aktus érvényessége még nem vitatott az EB előtt akkor magának a nemzeti bíróságnak kell a kérdést az EB elé terjesztenie; ii. az ideiglenes intézkedés sürgősen szükséges az intézkedést kérő félnek felmerülő súlyos és helyrehozhatatlan károk elkerülése érdekében; és iii. a bíróságnak kellően figyelembe kell vennie a közösségi érdeket. Az összes említett körülmény értékelésekor a nemzeti bíróságnak tiszteletben kell tartania a közösségi bíróságoknak a bizottsági határozat jogszerűségéről vagy a közösségi szintű ideiglenes intézkedés alkalmazásáról hozott döntését⁽¹⁰⁷⁾.

2.3.2. A visszafizetési határozat végrehajtásának elmulasztása miatti kártérítés

69. A felfüggesztési kötelezettség megsértéséhez hasonlóan az eljárási rendelet 14. cikke értelmében egy bizottsági visszafizetési határozat betartásának a tagállamok hatóságai általi elmulasztása is kártérítési követelésekhez vezethet a Francovich-ügyben és a Brasserie du Pêcheur ügyben hozott ítéleteknek megfelelően⁽¹⁰⁸⁾. A Bizottság véleménye szerint az ilyen kártérítési követelések kezelése a felfüggesztési kötelezettség megsértése tekintetében alkalmazott elveket tükrözi⁽¹⁰⁹⁾. Ennek az az oka, hogy i. a tagállam visszafizetési kötelezettsége ugyanazon egyéni jogok védelmére irányul, mint a felfüggesztési kötelezettség és ii. a Bizottság visszafizetési határozatai nem hagynak semmiféle mérlegelési lehetőséget a nemzeti hatóságok számára; a visszafizetési kötelezettség megsértését tehát elvben kellően egyértelműnek kell tekinteni. Következésképpen a Bizottság visszafizetési határozata végrehajtásának hiányára vonatkozó kártérítési kereset sikere ismét attól függ, hogy a panaszos tudja-e bizonyítani azt, hogy közvetlenül a késedelmes visszafizetés miatt szenvedett veszteséget⁽¹¹⁰⁾.

2.4. Eljárási szabályok és kereshetőségi jog a nemzeti bíróságok előtt

2.4.1. Általános elvek

70. A nemzeti bíróságok kötelesek érvényre juttatni a felfüggesztési kötelezettséget és védeni az egyének jogait a jogellenes állami támogatással szemben. Elvben ezekre az eljárásokra a nemzeti eljárási szabályokat kell alkalmazni⁽¹¹¹⁾. A közösségi jog általános elvei alapján azonban a nemzeti jog ilyen körülmények közötti alkalmazása két alapvető feltételre figyelemmel történik:

a) az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti igényekre alkalmazandó nemzeti eljárási szabályok nem lehetnek kedvezőlenebbek a hazai jog szerinti igényekre irányadóknál (az egyenértékűség elve)⁽¹¹²⁾; és

b) a nemzeti eljárási szabályok nem tehetik túlzottan nehézé vagy gyakorlatilag lehetetlenné a közösségi jog által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve)⁽¹¹³⁾.

⁽¹⁰⁵⁾ A C-143/88. és C-92/89. sz., Zuckerfabrik Süderdithmarschen és Zuckerfabrik Soest kontra Hauptzollamt Itzehoe és Hauptzollamt Paderborn egyesített ügyek (EBHT 1991., I-415. o.) 33. pontja.

⁽¹⁰⁶⁾ A C-465/93. sz., Atlanta Fruchthandels-gesellschaft és társai kontra Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft ügy (EBHT 1995., I-3761. o.) 51. pontja.

⁽¹⁰⁷⁾ További információkért vö. a 2007. évi visszafizetési közlemény 59. pontjával.

⁽¹⁰⁸⁾ Lásd a 77. lábjegyzetben említett hivatkozásokat.

⁽¹⁰⁹⁾ Lásd a 2.2.4. szakaszt.

⁽¹¹⁰⁾ Lásd a 48–51. pontot.

⁽¹¹¹⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-368/04. sz. Transalpine Ölleitung in Österreich ügy 45. pontja; és a C-526/04. sz. Laboratoires Boiron ügy (EBHT 2006., I-7529. o.) 51. pontja.

⁽¹¹²⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-368/04. sz. Transalpine Ölleitung in Österreich ügy 45. pontja; a C-392/04. és C-422/04. sz., i-21 Németország egyesített ügyek (EBHT 2006., I-8559. o.) 57. pontja; valamint a 33/76. sz. Rewe-ügy (EBHT 1976., 1989. o.) 5. pontja.

⁽¹¹³⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-368/04. sz. Transalpine Ölleitung in Österreich ügy 45. pontja; a C-174/02. sz. Streekgewest-ügy (EBHT 2005., I-85. o.) 18. pontja; valamint a fenti 112. lábjegyzetben hivatkozott 33/76. sz. Rewe-ügy 5. pontja.

71. A közösségi jog elsőbbsége miatt a nemzeti bíróságoknak el kell tekinteniük a nemzeti eljárási szabályok alkalmazásától, ha azok alkalmazása sértené a 70. pontban foglalt elveket ⁽¹¹⁴⁾.

2.4.2. A keresetőségi jog

72. A tényleges érvényesülés elve közvetlenül kihat az esetleges panaszosoknak a nemzeti bíróságok előtti, az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti keresetőségi jogára. E tekintetben a közösségi jog előírja, hogy a keresetőségi jogra vonatkozó nemzeti szabályok nem áshatják alá a hatékony bírói védelemhez való jogot ⁽¹¹⁵⁾. A nemzeti szabályok ennél fogva a keresetőségi jogot nem korlátozhatják kizárólag a kedvezményezett versenytársaira ⁽¹¹⁶⁾. A támogatási intézkedés miatti versenytorzulás által nem érintett harmadik személyek is elegendő, eltérő jellegű jogos érdekekkel rendelkezhetnek nemzeti bíróság előtti eljárás indításához (ahogyan ezt adóügyekben már elismerték) ⁽¹¹⁷⁾.

2.4.3. A keresetőségre vonatkozó kérdések adóügyekben

73. A fent idézett ítélkezési gyakorlat különös jelentőséggel bír az adó- és más pénzügyi kötelezettségek alóli mentességek formájában nyújtott állami támogatás tekintetében. Ilyen esetekben nem szokatlan, hogy azok a személyek, akik nem részesülnek ugyanebből a mentességből, az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése alapján kifogásolják saját adóterhüket ⁽¹¹⁸⁾.

74. Harmadik személy adófizetők azonban a közösségi bíróságok joggyakorlata alapján csak akkor hivatkozhatnak a felfüggesztési kötelezettségre, amennyiben saját adófizetésük a jogellenes állami támogatási intézkedés szerves részét képezi ⁽¹¹⁹⁾. Ez a helyzet akkor, amikor a vonatkozó nemzeti szabályok értelmében az adóbevétel kizárólag a jogellenes állami támogatás finanszírozására tartják fenn és e bevétel közvetlen hatással van az EK-Szerződés 88. cikke (3) bekezdésének megsértésével nyújtott állami támogatás összegére ⁽¹²⁰⁾.

75. Ha általános adók alól adtak mentességet, akkor e követelmények általában nem teljesülnek. Egy adók megfizetésére kötelezett vállalkozás ennél fogva általánosságban nem állíthatja azt, hogy más adómentessége jogellenes az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése értelmében ⁽¹²¹⁾. Az állandó ítélkezési gyakorlatból továbbá az is következik, hogy a jogellenes adómentesség panaszosra történő kiterjesztése nem helyénvaló jogorvoslat az EK-Szerződés 88. cikke (3) bekezdésének megsértése tekintetében. Egy ilyen intézkedés nem megszüntetné, hanem – épp ellenkezőleg – megerősítené a jogellenes támogatás versenyellenes hatásait ⁽¹²²⁾.

2.4.4. A bizonyítékok gyűjtése

76. A tényleges érvényesülés elve a bizonyítékok gyűjtésének folyamatát is befolyásolhatja. Amennyiben például egy adott igény tekintetében a bizonyítási teher lehetetlenné vagy túlságosan nehézvé teszi a panaszos számára igényének bizonyítását (pl. ha nincs birtokában a szükséges okirati bizonyíték), akkor a nemzeti bíróság köteles a nemzeti eljárási jog alapján rendelkezésére álló valamennyi eszközt felhasználni annak érdekében, hogy biztosítsa a panaszos hozzáférését a bizonyítékokhoz. Amennyiben a nemzeti jog előírja, ez magában foglalhatja a nemzeti bíróság azon kötelezettségét, hogy elrendelje azt, hogy az alperes vagy egy harmadik személy a panaszos rendelkezésére bocsássa a szükséges okiratokat ⁽¹²³⁾.

⁽¹¹⁴⁾ A 106/77. sz. Amministrazione delle finanze dello Stato kontra Simmenthal ügy (EBHT 1978., 629. o.) 21. és 24. pontja.

⁽¹¹⁵⁾ A fenti 113. lábjegyzetben hivatkozott C-174/02. sz. Streekgewest-ügy 18. pontja.

⁽¹¹⁶⁾ A fenti 113. lábjegyzetben hivatkozott C-174/02. sz. Streekgewest-ügy 14–21. pontja.

⁽¹¹⁷⁾ A fenti 113. lábjegyzetben hivatkozott C-174/02. sz. Streekgewest-ügy 19. pontja.

⁽¹¹⁸⁾ Lásd a 3. bekezdésben szereplő statisztikai adatokat. A bizonyos ágazatokra vagy termelőkre kirótt különleges adóteher is állami támogatásnak minősülhet a többi vállalkozás javára, lásd a C-487/06. sz., P British Aggregates Association kontra Bizottság ügyben 2008. december 22-én hozott (még nem tették közzé) 81–86. pontját.

⁽¹¹⁹⁾ A fenti 113. lábjegyzetben hivatkozott C-174/02. sz. Streekgewest-ügy 19. pontja.

⁽¹²⁰⁾ A fenti 13. lábjegyzetben hivatkozott C-393/04. és C-41/05. sz., Air Liquide egyesített ügyek 46. pontja; a C-266/04–C-270/04., C-276/04. és C-321/04–C-325/04. sz., Casino France és társai egyesített ügyek (EBHT 2005., I-9481. o.) 40. pontja és a fenti 113. lábjegyzetben hivatkozott C-174/02. sz. Streekgewest-ügy 26. pontja.

⁽¹²¹⁾ A fenti 13. lábjegyzetben hivatkozott C-393/04. és C-41/05. sz. Air Liquide egyesített ügyek 48. pontja; valamint a fenti 120. lábjegyzetben hivatkozott C-266/04–C-270/04., C-276/04. és C-321/04–C-325/04. sz. Casino France és társai egyesített ügyek 43. és 44. pontja.

⁽¹²²⁾ A fenti 13. lábjegyzetben hivatkozott C-393/04. és C-41/05. sz. Air Liquide egyesített ügyek 45. pontja.

⁽¹²³⁾ A fenti 111. lábjegyzetben hivatkozott C-526/04. sz. Laboratoires Boiron ügy 55. és 57. pontja.

3. A BIZOTTSÁG ÁLTAL A NEMZETI BÍRÓSÁGOKNAK NYÚJTOTT SEGÍTSÉG

77. Az EK-Szerződés 10. cikke értelmében az európai intézmények és a tagállamok kölcsönös felelőssége az EK-Szerződés célkitűzéseinek elérése céljából folytatott jóhiszemű együttműködés. Az EK-Szerződés 10. cikke tehát magában foglalja azt is, hogy a Bizottságnak segítséget kell nyújtania a nemzeti bíróságok számára, amikor azok a közösségi jogot alkalmazzák⁽¹²⁴⁾. Megfordítva pedig: a nemzeti bíróságok kötelesek lehetnek a Bizottság számára segítséget nyújtani feladatainak teljesítésében⁽¹²⁵⁾.
78. A nemzeti bíróságok által az állami támogatási szabályok végrehajtásában játszott kulcsfontosságú szerep miatt a Bizottság elkötelezetten segíti a nemzeti bíróságokat, amikor az utóbbiak szükségesnek tartják az ilyen jellegű segítséget egy előttük folyó ügyben meghozandó határozathoz. Jóllehet az 1995. évi együttműködési közlemény már felkínálta a nemzeti bíróságoknak azt a lehetőséget, hogy segítségért forduljanak a Bizottsághoz, a nemzeti bíróságok nem éltek rendszeresen ezzel a lehetőséggel. A Bizottság ezért újból meg szeretné kísérelni, hogy szorosabb együttműködést alakítson ki a nemzeti bíróságokkal azáltal, hogy gyakorlatiasabb és még inkább felhasználóbarát segítségnyújtási mechanizmusokat biztosít. Ennek során a trösztellenes együttműködési közleményből⁽¹²⁶⁾ indul ki.
79. A nemzeti bíróságoknak nyújtott bizottsági segítség két formában jelenhet meg:
- a) A nemzeti bíróság kérheti a Bizottságtól, hogy továbbítsa részére a birtokában lévő lényeges információkat (lásd a 3.1. szakaszt).
 - b) A nemzeti bíróság kikérheti a Bizottságnak az állami támogatási szabályok alkalmazására vonatkozó véleményét (lásd a 3.2. szakaszt).
80. A nemzeti bíróságok számára történő segítségnyújtás során a Bizottságnak tiszteletben kell tartania a szolgálati titoktartási kötelezettségét, valamint védenie kell saját működését és függetlenségét⁽¹²⁷⁾. A nemzeti bíróságok felé fennálló, az EK-Szerződés 10. cikke szerinti kötelezettségének teljesítése során a Bizottság ezért elkötelezett az iránt, hogy semleges és objektív maradjon. Mivel a Bizottság által a nemzeti bíróságoknak nyújtott segítség a közérdek védelmére irányuló feladatának részét képezi, a Bizottságnak nem áll szándékában a nemzeti bíróság előtt folyó ügyben érintett felek magánérdekeit szolgálni. A Bizottság ezért nem hallgatja meg a nemzeti eljárásban részt vevő feleket a nemzeti bíróságnak nyújtott segítségével kapcsolatban.
81. Az e közlemény értelmében a nemzeti bíróságoknak felkínált segítség önkéntes, és nem érinti a nemzeti bíróság azon lehetőségét vagy kötelezettségét⁽¹²⁸⁾, hogy az EK-Szerződés 234. cikkével összhangban az EB előzetes döntését kérje a közösségi jog értelmezését vagy érvényességét illetően.

3.1. Információk továbbítása a nemzeti bíróságok számára

82. A Bizottságnak az állami támogatásra vonatkozó szabályok alkalmazása során a nemzeti bíróságok részére nyújtandó segítségre irányuló kötelezettsége magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy továbbítsa a birtokában lévő lényeges információkat a nemzeti bíróságoknak⁽¹²⁹⁾.

⁽¹²⁴⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEL és társai ügy 50. pontja; a C-2/88. sz. Zwartveld és társai ügyben 1990. július 13-án hozott közbelső végzés (EBHT 1990., I-3365. o.) 16–22. pontja; valamint a C-234/89. sz. Delimitis kontra Henninger Bräu ügy (EBHT 1991., I-935. o.) 53. pontja.

⁽¹²⁵⁾ A C-94/00. sz. Roquette Frères ügy (EBHT 2002., I-9011. o.) 31. pontja.

⁽¹²⁶⁾ A Bizottság és az EU tagállamainak bíróságai között az EK-Szerződés 81. és 82. cikkének alkalmazása terén folytatott együttműködésről szóló bizottsági közlemény (HL C 101., 2004.4.27., 54. o.) 15–30. pontja.

⁽¹²⁷⁾ A C-2/88. sz. Zwartveld és társai ügyben 1990. december 6-án hozott közbelső végzés (EBHT 1990., I-4405. o.) 10. és 11. pontja; és a T-353/94. sz., Postbank kontra Bizottság ügy (EBHT 1996., II-921. o.) 93. pontja.

⁽¹²⁸⁾ Az EK-Szerződés 234. cikke alapján az a nemzeti bíróság, amelynek határozata nem képezi további jogi felülvizsgálat tárgyát, bizonyos körülmények között köteles előzetes döntéshozatalt kérni az EB-től.

⁽¹²⁹⁾ A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEL és társai ügy 50. pontja; a fenti 124. lábjegyzetben hivatkozott C-2/88. sz. Zwartveld és társai ügyben 1990. július 13-án hozott közbelső végzés 17–22. pontja; a fenti 124. lábjegyzetben hivatkozott C-234/89. sz., Delimitis kontra Henninger Bräu ügy 53. pontja; és a fenti 127. lábjegyzetben hivatkozott T-353/94. sz., Postbank kontra Bizottság ügy 64. és 65. pontja.

83. A nemzeti bíróság többek között a következő típusú információkat kérheti a Bizottságtól:

- a) Egy folyamatban lévő bizottsági eljárással kapcsolatos információk; ez többek között tartalmazhat arra vonatkozó információkat, hogy egy adott támogatási intézkedéssel kapcsolatban zajlik-e eljárás a Bizottság előtt, hogy egy bizonyos támogatási intézkedést megfelelően bejelentettek-e az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdésével összhangban, hogy a Bizottság hivatalos vizsgálatot indított-e, valamint hogy a Bizottság hozott-e már határozatot ⁽¹³⁰⁾. Határozat hiányában a nemzeti bíróság kérheti a Bizottságot, hogy adja meg, a határozat elfogadásának várható időpontját.
- b) Ezen túlmenően a nemzeti bíróságok kérhetik a Bizottságtól a birtokában lévő dokumentumok továbbítását. Ez magában foglalhat másolatokat meglévő bizottsági határozatokról – amennyiben ezeket a határozatokat még nem tették közzé a Bizottság honlapján –, tényszerű adatokat, statisztikákat, piaci tanulmányokat és gazdasági elemzéseket.

84. A nemzeti bíróságokkal folytatott együttműködés hatékonyságának biztosítása érdekében az információ iránti kérelmeket a lehető leggyorsabban feldolgozzák. A Bizottság arra törekszik, hogy a kéréstől számított egy hónapon belül a nemzeti bíróság rendelkezésére bocsássa a kért információkat. Amennyiben a Bizottságnak további felvilágosítást kell kérnie a nemzeti bíróságtól, az említett egy hónapot a felvilágosítás kézhezvételétől kell számítani. Amennyiben a Bizottságnak olyan harmadik személyekkel kell konzultálnia, akiket az információk továbbítása közvetlenül érint, úgy az egy hónapos időszak e konzultáció befejeződésétől kezdődik. Ez lehet például a helyzet egy magánszemély által benyújtott bizonyos típusú információk esetében ⁽¹³¹⁾, vagy amennyiben az egyik tagállam által benyújtott információkat egy másik tagállambeli bíróság kéri.

85. Az információk nemzeti bíróságoknak történő továbbítása során a Bizottságnak fenn kell tartania az EK-Szerződés 287. cikkében a természetes és jogi személyek részére biztosított garanciákat ⁽¹³²⁾. Az EK-Szerződés 287. cikke megakadályozza, hogy a Bizottság tagjai, tisztviselői és egyéb alkalmazottai a szolgálati titoktartási kötelezettség alá tartozó információkat fedjenek fel. Ez kiterjedhet a bizalmas információkra és az üzleti titkokra is.

86. Az EK-Szerződés 10. és 287. cikke a Bizottság számára nem tiltja meg teljesen, hogy a nemzeti bíróságok számára a szolgálati titoktartás alá tartozó információkat továbbítson. Amint azt a közösségi bíróságok megerősítették, a jóhiszemű együttműködés arra kötelezi a Bizottságot, hogy biztosítsa a nemzeti bíróság számára mindazon információkat, amelyeket az utóbbi esetleg kér ⁽¹³³⁾. Ez magában foglalja a szolgálati titoktartási kötelezettség alá tartozó információkat is.

87. Amennyiben a Bizottság a nemzeti bíróság számára szolgálati titoktartási kötelezettség alá tartozó információkat kíván nyújtani, a Bizottság emlékezteti a bíróságot az EK-Szerződés 287. cikke szerinti kötelezettségeire. Megkérdezi a nemzeti bíróságtól, hogy tudja, illetve fogja-e garantálni a bizalmas információk és üzleti titkok védelmét. Amennyiben a nemzeti bíróság nem tud ilyen garanciát felkínálni, a Bizottság nem továbbítja az adott információt ⁽¹³⁴⁾. Másfelől viszont, amennyiben a nemzeti bíróság felkínálta ezt a garanciát, a Bizottság továbbítani fogja a kért információt.

⁽¹³⁰⁾ Ezen információk kézhezvételét követően a nemzeti bíróság rendszeres tájékoztatást kérhet az ügy állásáról.

⁽¹³¹⁾ A fenti 127. lábjegyzetben hivatkozott T-353/94. sz., Postbank kontra Bizottság ügy 91. pontja.

⁽¹³²⁾ A fenti 124. lábjegyzetben hivatkozott C-234/89. sz., Delimitis kontra Henninger Bräu ügy 53. pontja; és a fenti 127. lábjegyzetben hivatkozott T-353/94. sz., Postbank kontra Bizottság ügy 90. pontja.

⁽¹³³⁾ A fenti 127. lábjegyzetben hivatkozott T-353/94. sz., Postbank kontra Bizottság ügy 64. pontja; valamint a fenti 124. lábjegyzetben hivatkozott C-2/88. sz. Zwartveld és társai ügyben 1990. július 13-án hozott közbenső végzés 16–22. pontja.

⁽¹³⁴⁾ A fenti 127. lábjegyzetben hivatkozott T-353/94. sz., Postbank kontra Bizottság ügy 93. pontja; valamint fenti 127. lábjegyzetben hivatkozott C-2/88. sz. Zwartveld és társai ügyben 1990. december 6-án hozott közbenső végzés 10. és 11. pontja.

88. Léteznek további olyan esetek is, amikor a Bizottság esetleg nem tárhat fel információt egy nemzeti bíróság részére. A Bizottság különösen akkor utasítja el az információk nemzeti bíróság részére történő továbbítását, amennyiben azok továbbítása a Közösségek működésébe és függetlenségébe ütközne. Ez a helyzet állna elő akkor, ha az információk feltárása veszélyeztetné a Bizottságra ruházott feladatok teljesítését⁽¹³⁵⁾ (pl. a Bizottság belső határozathozatali eljárására vonatkozó információk).

3.2. Az állami támogatási szabályok alkalmazására vonatkozó kérdésekkel kapcsolatos vélemények

89. Amennyiben a nemzeti bíróság egyelőre folyamatban lévő ügyben az állami támogatásra vonatkozó szabályok alkalmazására köteles, tiszteletben kell tartania az állami támogatás területén meglévő valamennyi vonatkozó közösségi szabályt és a közösségi bíróságok ítélezési gyakorlatát. A nemzeti bíróság ezen túlmenően útmutatást kereshet a Bizottság döntéshozatali gyakorlatában, valamint az állami támogatási szabályok alkalmazására vonatkozóan a Bizottság által kiadott közleményekben és iránymutatásokban. Lehetnek azonban olyan körülmények, amelyekben ezen eszközök nem kínálnak a nemzeti bíróság számára elégséges útmutatást a szóban forgó kérdésekben. Az EK-Szerződés 10. cikke szerinti kötelezettségei tükrében, valamint az állami támogatás végrehajtásában a nemzeti bíróságok által játszott fontos és összetett szerep miatt a Bizottság ezért lehetőséget ad a nemzeti bíróságok számára, hogy kikérjék a Bizottság véleményét az állami támogatásokra vonatkozó szabályok alkalmazását érintő, lényeges kérdéseket illetően⁽¹³⁶⁾.

90. A Bizottság ilyen véleménye elvben a nemzeti eljárások keretében felmerülő valamennyi gazdasági, ténybeli vagy jogi kérdésre kiterjedhet⁽¹³⁷⁾. A közösségi jog értelmezésével kapcsolatos kérdések is nyilvánvalóan alkalmat nyújtanak a nemzeti bíróságok számára, hogy az EB-től az EK-Szerződés 234. cikke alapján előzetes döntést kérjenek. Amennyiben a nemzeti jog alapján a bíróság határozata ellen nincs lehetőség további jogorvoslatra, az előzetes döntéshozatali eljárás elvileg kötelező⁽¹³⁸⁾.

91. A bizottsági vélemények tárgyát képezhetik többek között az alábbiak:

- a) Az, hogy egy bizonyos intézkedés állami támogatásnak minősül-e az EK-Szerződés 87. cikke értelmében és ha igen, hogyan kell kiszámítani a támogatás pontos összegét. Ezek a vélemények kapcsolódhatnak az EK-Szerződés 87. cikke szerinti kritériumok bármelyikéhez (azaz a tagállam által vagy állami forrásokon keresztül nyújtott előny megléte, a verseny esetleges torzítása és a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt hatás).
- b) Az, hogy egy bizonyos támogatási intézkedés megfelel-e egy csoportmentességi rendelet bizonyos követelményének, amely alapján nincs szükség egyedi értesítésre és nem kell alkalmazni az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti felfüggesztési kötelezettséget.
- c) Az, hogy egy bizonyos támogatási intézkedés olyan egyedi támogatási program hatálya alá tartozik-e, amelyet bejelentettek, és amelyet a Bizottság jóváhagyott, illetve hogy egyébként létező támogatásnak minősül-e. Az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti felfüggesztési kötelezettséget ilyen esetekben sem kell alkalmazni.

⁽¹³⁵⁾ A fenti 127. lábjegyzetben hivatkozott C-2/88. sz. Zwartveld és társai ügyben 1990. december 6-án hozott közbenső végzés 11. pontja; a C-275/00. sz. First és Franex (EBHT 2002., I-10943. o.) 49. pontja; és a fenti 127. lábjegyzetben hivatkozott T-353/94. sz. Postbank kontra Bizottság ügy 93. pontja.

⁽¹³⁶⁾ Lásd a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott C-39/94. sz. SFEI és társai ügy 50. pontját.

⁽¹³⁷⁾ Felhívjuk azonban a figyelmet a 92. pontra.

⁽¹³⁸⁾ Ha a közösségi jog értelmezése világosan levezethető a létező esetjogból, vagy amennyiben nem merülhetnek fel ésszerű kétségek, a bíróság, amelynek határozata ellen nincs lehetőség további jogorvoslatra a nemzeti jog szerint, nem köteles az ügyet előzetes döntéshozatal céljából az Európai Bíróság elé terjesztetni, de jogában áll így tenni. Lásd a C-283/81 Cilfit és társai ügy (EBHT 1982., 3415. o.) 14–20. pontját, valamint a C-428/06–C-434/06. sz., Unión General de Trabajadores de la Rioja egyesített ügyekben 2008. szeptember 11-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-0000. o – még nem tették közzé) 42. és 43. pontját.

- d) Az, hogy léteznek-e olyan (az SFEL-ügyben hozott ítéletben ⁽¹³⁹⁾ említett) kivételes körülmények, amelyek megakadályoznák a nemzeti bíróságot abban, hogy a közösségi jog szerinti teljes visszafizettetést rendeljen el.
- e) Amennyiben a nemzeti bíróság kamat-visszafizettetést köteles elrendelni, a Bizottság segítségét kérheti a kamat kiszámítását és az alkalmazandó kamatlábat illetően.
- f) A közösségi jog szerinti kártérítési követelések jogi előfeltételei, valamint a felmerült kár kiszámításával kapcsolatos kérdések.
92. A 20. pontban kifejtetteknek megfelelően egy támogatási intézkedés közös piaccal való – az EK-Szerződés 87. cikkének (2) bekezdése és 87. cikkének (3) bekezdése szerinti – összeegyeztethetőségének értékelése a Bizottság kizárólagos hatáskörébe tartozik. A nemzeti bíróságok nem rendelkeznek hatáskörrel a támogatási intézkedés összeegyeztethetőségének értékelésére. Amíg tehát a Bizottság nem tud véleményt nyilvánítani az összeegyeztethetőségről, ez nem akadályozza meg a nemzeti bíróságot abban, hogy eljárási jellegű információkat kérjen arra vonatkozóan, hogy a Bizottság már értékeli-e (vagy szándékozik-e értékelni) egy bizonyos támogatási intézkedés összeegyeztethetőségét és ha igen, mikorra valószínűsíthető határozatának elfogadása ⁽¹⁴⁰⁾.
93. Véleményének megadása során a Bizottság arra szorítkozik, hogy a nemzeti bíróság részére tényszerű információkkal, illetve a kért gazdasági vagy jogi pontosításokkal szolgáljon, anélkül, hogy a nemzeti bíróság előtt folyamatban lévő ügy érdemi részét vizsgálná. Ezen túlmenően – a közösségi jog közösségi bíróságok általi hiteles értelmezésétől eltérően – a Bizottság véleménye jogilag nem köti a nemzeti bíróságot.
94. A nemzeti bíróságokkal folytatott együttműködésének lehető leghatékonyabbá tétele érdekében a Bizottság a véleménye iránti kérelmeket a lehető leggyorsabban dolgozza fel. A Bizottság arra törekszik, hogy a kért véleményt a kérelem időpontjától számított négy hónapon belül megadja a nemzeti bíróság részére. Amennyiben a Bizottságnak a nemzeti bíróságtól további felvilágosítást kell kérnie, ez a négyhónapos időszak a kért felvilágosítás kézhezvételének időpontjában kezdődik.
95. Ezzel összefüggésben azonban meg kell jegyezni, hogy a nemzeti bíróságoknak az egyéni jogok védelmével kapcsolatos, az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti általános kötelezettsége arra az időszakra is vonatkozik, amelynek során a Bizottság a kért vélemény készíti. Ez azért van – amint ezt a fenti 62. pont is tartalmazza –, mert a nemzeti bíróságnak az egyéni jogok védelmére vonatkozó, az EK-Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése szerinti kötelezettsége attól függetlenül alkalmazandó, hogy a Bizottságtól még vár-e valamiféle nyilatkozatot vagy sem. ⁽¹⁴¹⁾.
96. A 80. pontban meghatározottaknak megfelelően a Bizottság véleményének a nemzeti bíróság részére történő megadása előtt nem hallgatja meg a feleket. A Bizottság véleményének a nemzeti eljárásban való szerepeltetése a vonatkozó nemzeti eljárási szabályoktól függ, amelyeknek tiszteletben kell tartaniuk az általános közösségi jogi elveket.

⁽¹³⁹⁾ Lásd a 51. lábjegyzetben említett hivatkozásokat.

⁽¹⁴⁰⁾ Lásd a 83. pontot.

⁽¹⁴¹⁾ Ez magában foglalhatja a 2.2.6. szakaszban felvázolt ideiglenes intézkedéseket.

3.3. Gyakorlati kérdések

97. A nemzeti bíróságok és a Bizottság közötti hatékonyabb együttműködéshez és kommunikációhoz való további hozzájárulás érdekében a Bizottság egy olyan egységes kapcsolattartó pont létrehozásáról határozott, amelyhez a nemzeti bíróságok az e közlemény 3.1. és 3.2. szakasza szerinti, segítségre irányuló valamennyi kérésükkel, valamint a mindennapi munkájuk során az állami támogatási politikával kapcsolatban esetlegesen felmerülő írásbeli vagy szóbeli kérdésükkel fordulhatnak.

Európai Bizottság
Főtitkárság
B-1049 Brüsszel
Belgium
Telefon: 0032 2 29 76271
Fax: 0032 2 29 98330
Email: ec-amicus-state-aid@ec.europa.eu

98. A Bizottság a versenypolitikáról szóló éves jelentésben közzé fog tenni egy, a nemzeti bíróságokkal az e közleménynek megfelelően folytatott együttműködésével kapcsolatos összefoglalót. Honlapján véleményeit és megfigyeléseit is hozzáférhetővé teheti.

4. ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

99. E közlemény célja, hogy segítséget nyújtson a nemzeti bíróságok számára az állami támogatásra vonatkozó szabályok alkalmazása során. A közlemény nem kötelező a nemzeti bíróságokra nézve, illetve nem érinti függetlenségüket. A közlemény nem érinti a tagállamok és a természetes vagy jogi személyek közösségi jog alapján fennálló jogait és kötelezettségeit.

100. E közlemény az 1995. évi együttműködési közlemény helyébe lép.

101. A Bizottság elfogadása után öt évvel felül kívánja vizsgálni e közleményt.
-